

613. 8

R-91

1185

3533

300
1149-601

1334

12002

613.89	1003	11525
1-91	1003	11525
925	925	

2010

47

1334

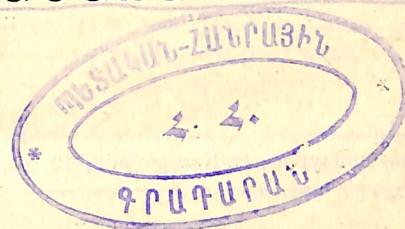
613.8

F-91

ԲԺ. Ա. ԲՈՒԴՈՒՂԵԱՆ

ԻՆՁ Է ԱՆԱՌԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

1003
71325

Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ

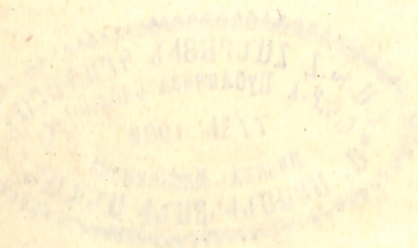
ՏՊԱՐԱՆ «ՏՐՈՒԴ» ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

1900

16273

Дозволено цензурою. С.-Петербургъ, 12 Октября 1899 года.

«Ամուսնացողների հոգևոր ու մարմնաւոր առողջութիւնը—նոցա սեպհական երջանկութեան և առողջ սեռունդ ունենալու գլխաւոր հիմնաքարն է»:

«Քնական ընտրութեան այս օրէնքի խախտման հետեանքները սարսափելի են թէ՛ ծնողների և թէ՛ նոցա որդոց համար»:

«Արդայ ժամանակ, երբ սերը բոլոր մահկանացուների կեանքի փրկարար բալասան կըդառնայ, աստուածային ճառագայթ՝ որ կըզարդարէ և կըզուարթացնէ մարդկային կեանքի դժուարին ճանապարհը»:

«Միայն սէրն է կեանքի շունչը. նա է տալիս սնունդ ու բովանդակութիւն մեր գոյութեան և բիւրապատիկ աւելի արժէ, քան կենսական սնտոխութիւնը և ոչնչութիւնը: Ամուսնական կապը, որ հիմնուած չէ սիրոյ վրայ, յանցաւոր կապ է, ինչպիսի իրաւունքներով էլ սա սըրբագործուած լինի»:

«Սէրը—աշխարհիս հոգին է»:

ՅԱՌԱՋԱՐԱՆ

Դառանգականութեան օրէնքի գոյութիւնը մեծ պատասխանաւորութեան է ենթարկում ծնողներին իրանց որդոց նկատմամբ:

Դառանգականութեան շնորհիւ երեխաները նոյն ֆիզիքական ու հոգեկան յատկութիւններն են ունենում, ինչ որ նոցա ծնողները:

Ընանց ծնողների մարմնական առողջութեան՝ երեխաները զրկուած կըլինին իրանց կեանքին անհրաժեշտ պայմաններից, և եթէ անհրաժեշտ է սերունդ պահպանել, պէտք է աչքի առաջ ունենալ ոչ միայն ապագայ սերնդի առողջութիւնը, այլ և հոգ տանել սեպհական առողջութեան:

Որ և է սերնդի բարեկեցութիւն վերին աստիճանի սերտ կապուած է անհատի բարեկեցութեան հետ: Սեպհական առողջութեան մասին շատ կամ սակաւ հոգս տանելը մեծ նշանակութիւն ունի ապագայ սերնդի առողջութեան նկատմամբ. ծնողների թեթեամտութիւնը այս կէտի վերաբերմամբ ուղղակի փնտում է նոցա զաւակներին:

Ընհատի այն ամէն վարմունքը, որ ֆիզիքական առողջութիւնն է խորտակում և կամ փնտում հոգե-

կան յատկութիւններին, միանգամայն տկարացնում է ապագայ սերնդի բնական յատկութիւնները:

Անայելով որ մարդիկ միշտ նկատում են երեխաների իրանց հօրն ու մօրը բերած նմանութիւնը և շարունակ տեսնում ֆիզիքական և հոգեկան պակասութիւնների ժառանգաբար որդոց որդի անցնելը, բայց և այնպէս ուշադրութեան չեն առնում այդ երեւոյթի իսկական պատճառը—իրանց վարքը:

Կոքա չեն կամենում և կամ անկարող են մտածել, որ եթէ մարմնի կազմուածքը ժառանգաբար անցնում է, վարքն ու բարքն ևս, որ փնասում է կամ նպաստում նրա լաւանալուն, նոյնպէս երեխաների և թուների թէ՛ ֆիզիքական և թէ հոգեկան կեանքի վերայ թողնում է լաւ կամ վատ ազդեցութիւն:

Տակաւին չկայ այն ճշմարիտ գիտակցութիւնը, թէ մարմնի և հոգու յատկութիւնների չարաչար գործածութիւնը մեծապէս փնասում է մեր գործարանին, և այդ փնասը անցնում է յաջորդ սերնդին:

Չկայ այն ճշմարիտ հասկացողութիւնը, թէ ամէն մարդ պէտք է այնպիսի կեանք վարէ, որ կազմուածքի բոլոր մասերն իրանց բնական գրութեան մէջ մնան:

Ի նկատի առնելով այսպիսի դէպքերի հեռաւոր հետեանքները, մեզանից պահանջվում է, որ միշտ ուշք դարձնենք մեր առողջութեան վերայ:

Իւրաքանչիւր դէպքում իւր առողջութիւնը պէտք է մի ժառանգական գոյք համարէ, որ իւր կողմից պարտաւոր է յանձնել յաջորդ սերնդին, ինչպէս որ ստացաւ, և կամ աւելի լաւ վիճակի մէջ:

Ճշմարիտ է, պատահում է երբեմն, որ մարմնական թուլութիւն կամ հիւանդութիւններ և առհասարակ զանազան ֆիզիքական և հոգեկան պակասութիւն-

ներ միշտ ուղղակի ժառանգաբար չեն անցնում, բայց այսպիսի դէպքերը ընդհանուր օրէնքի ոյժը չեն խախտում, և մեզ բնաւ խաբելու չեն:

Ախտելով արեւելութեան, թոքախտ—բարակացաւի և մի քանի ուրիշ հիւանդութիւնների ժառանգաբար անցնելու մասին, յիշենք յատկապէս սիֆիլիսն ու սուսունակը (տրիպեր = միզուկի բորբոքում), որոնց հետեանքները տարիներ են տևում, եթէ կատարելապէս բուժուած չեն լինում:

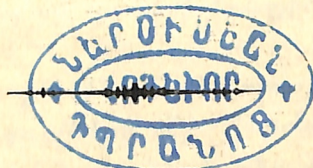
Ի՞նչպիսի խնդութեամբ են մտնում նորատի օրիորդներն ամուսնութեան կախարդական աշխարհը, և ի՞նչպիսի հիասթափութիւն է սպասում նրանց:

Երջանիկ և ուրախ կեանքի փոխանակ—նիհարութիւն, դժգոհութիւն, գլխացաւ, և որ ամենից ցաւալին է—անպտղութիւն, անղաւակութիւն:

Եւս գրեթէ նպատակը պիտի լինի խոսել բժշկական տեսակէտից անառակութեան վատթար հետեւանքների մասին, (որ դժբախտաբար սկսել է մուտ գործել մեր նահապետական ընտանիքներում), և տարածել որոշ չափով պայծառ գաղափար սեռական յարաբերութեան վերայ:

Ա. Պետերբուրգ 1899 թ.

Բժ. Ա. Բաբուշկին.

Ներկայ ժամանակներում ամուսնական կապերն ահագին մեծամասնութեամբ անյաջող են լինում, և այդ երեւոյթը նկատուում է հասարակութեան բոլոր՝ թէ՛ բարձր և թէ՛ ստորին դասակարգերի մէջ:

Սովորաբար պսակելու ժամանակ աչքաթող են անում ամուսնացողների հոգեկան և մարմնական յատկութիւնների ներդաշնակութիւնը. այն ինչ այս հանգամանքը ամուսնական երջանիկ կեանքի անհրաժեշտ պայմանն է կազմում:

Այս մեծ խնդրի մէջ զլիւաւոր ուշադրութիւնը դրաւում է միմիայն անտեսական կողմը. առաջին տեղը բռնում է նիւթական հաշիւը, որ միանգամայն միւս պայմանները մոռացնել է տալիս:

Ճշմարիտ է պատահում են ամուսնութիւններ առանց որ և է շահասիրական նպատակների, բայց դժբախտաբար այսպիսի երեւոյթներ հազուադէպ են:

Յայտնի է թէ ինչպէս է կատարվում ամուսնութիւնը գիւղացիների մէջ. հարսնացուի և երիտասարդի ծնողներն իրանք իրանց մէջ համաձայնութիւն են կայացնում, խմում են, պայմանաւորւում և—գործը վերջացած է:

Արդեօք ապագայ ամուսիններն միմեանց դուր են գալիս, առողջ են, համապատասխան են միմեանց — այդ բոլորի մասին ծնողները չեն էլ հարցնում նրանց:

Ի միջի այլոց՝ զիւղացի ծնողները յաճախ իրանց որդոց ամուսնութիւնը համարում են մի միջոց տան համար մի նոր աշխատաւոր ձեռք ստանալու:

Գիւղացիների համար ամուսնական գործում մեծ դեր են խաղում տնտեսական հաշիւները:

Բնականաբար ամուսնանալու այս եղանակը մեծապէս նպաստում է անբարոյականութեան տարածման: Համարեայ նոյնն է ամուսնութեան ձեւը և քաղաքներում:

Այստեղ էլ նոյնպէս առաջին տեղը բռնում է տնտեսական հաշիւը: Հարսնացուների մայրերը բոլոր ուժով աշխատում են ամուսնացնել իրանց աղջիկներին կամ, ինչպէս սովորաբար ասում են, «տեղաւորել»:

Վաճառականների որդիքն, ինչպէս և նոյա ծնողները, համարում են ամուսնութիւնը մի նոր միջոց, որով կարող են իրանց կապիտալը շատացնել և կամ քայքայուած գործերը շտկել:

Հարուստ աղջիկներն՝ ընդհանրապէս չզարգացած՝ անպատճառ ուղղում են բժշկի կամ ինժեների կին դառնալ, և կամ իշխանի. նոյն միտումներով են առաջնորդւում և երիտասարդները: Վերջապէս աստիճանաւորական շրջանի փեսացուն ընտրելով իր համար հարսնացու՝ աչքի առաջ է

ունենում թէ որքան զօրեղ հովանաւոր կարող է ունենալ ապագայ կնոջ ծնողների և աղջականների միջոցով:

Այսպէս՝ ինչ դասակարգ էլ որ վերցնենք, ամէն տեղ մի և նոյնն է. նոյն շահասիրական նպատակները, միևնոյն կողմնակի հաշիւները:

Բայց մայրերն՝ որ եռանդուն կերպով աշխատում են իրանց աղջիկները տեղաւորելու, մի բան միայն՝ և այն էլ ամենադիւսաւորը, մոռանում են — նոյա երջանկութիւնն ու առողջութիւնը:

Թող փեսացուն շնորհալի տեսք ունենայ, թող նա լինի որոշ և բաւարար պաշտօնի տէր՝ հերիք է, վերջացաւ:

Արդեօք փեսացուն ունի՞ որ և է հիւանդութիւն, երբ և իցէ հիւանդացել է, առողջ ծնողներից է թէ ոչ, կարող է ներկայացնել վկայական մասնագէտ բժշկից իւր առողջութեան մասին, այս բոլորը դժբախտաբար աչքաթող են անում մայրերը, միայն թէ իրանց աղջիկը ամուսնանայ ապահովուած մարդու հետ:

Անցնում է ահա մի քանի ժամանակ և կատարեալ հիասթափութիւն. նորատի կինը նիհարում է, դեղնում, զգում է ցաւեր փորի ներքին մասում. դառնում է անպտուղ և կամ վիժում է: Բանը շատ հեշտ է պարզվում. նա ի միջի այլոց վարակուել է մարդուց սուսունակով (տրիպեր):

Տղամարդը մինչև ամուսնանալը ոչ միայն նարատ չէ եղել, այլ և տրիպեր է ունեցել, որի սուր նշանները թէև անցել են, բայց քնացել է

խրոնիկական ձևը, և նա կատարելապէս չբժշկուած՝
ամուսնացել և վարակել է իւր կնոջ:

Փառք Աստուծոյ որ ուրիշ հիւանդութիւն
չունէր:

Ամուսնութիւնների մեծ մասի հիմքը ներ-
կայումս, ինչպէս ասացինք, տնտեսական հաշիւ-
ներն են:

Մի ժամանակ Պետերբուրգում ամուսնու-
թիւնները կատարվում էին լրագրական յայտարա-
րութիւնների միջոցով:

Ամուսնանալ կամեցողը լրագրերում յայտա-
րարութիւն էր տալիս՝ հաղորդելով այն պայման-
ները, որոնց հիման վերայ աղջիկը կարող էր ա-
մուսնանալ իւր հետ:

Սակայն ոստիկանութիւնը շուտով արգելեց
այդ տեսակ յայտարարութիւնների տպագրու-
թիւնը:

Որքան դէպքեր կարելի է յիշատակել, երբ
երիտասարդները՝ հարուստ օժիտ ստանալու դի-
տաւորութեամբ, ամուսնանալու ժամանակ խա-
բել են իրանց հարսնացուներին:

Բայց օրիորդներն էլ մեծ մասամբ ամուսնու-
թեան մէջ տեսնում են միայն մի շարք զուար-
ճութիւններ, և այսպիսի հայեացք ունենալով՝ բո-
լորովին չեն պատրաստվում իրանց գլխաւոր դերի,
այն է՝ մայր, դաստիարակ և տղամարդի ընկեր լի-
նելու համար:

Եթէ այժմեան ամուսնանալու սովորական պայ-
մանների փաստակար և անբարոյականացուցիչ աղ-

ղեցութիւնն որոշ չափով երեւան է գալիս մինչև
կատարուելը, նոյնը առաւել սաստիկ կերպով ար-
տայայտվում է ամուսնութիւնից յետոյ:

Ինչ երջանկութիւն կարելի է սպասել այն
ամուսնութիւնից, որ հիմնուած է միայն շահասի-
րական հաշիւների վերայ, այստեղ երջանիկ կեանքի
և ամուսնացողների առողջութեան ու նոցա երե-
խաների մասին ոչ մի խօսք չի էլ կարող լինել:

Թէ ինչ ազդեցութիւն ունի մի այդպիսի ա-
մուսնութիւն անհատական կեանքի վերայ՝ շատ
պարզ է. ծագումն են տանջանքներով լի ընտանե-
կան երկպառակութիւններ և պատճառ դառնում
անառակութեան:

Լաւ, երջանիկ ընտանիքը յառաջադիմու-
թեան ամենազղխաւոր և անհրաժեշտ պայմանն է.
իսկ այն ընտանիքը, որի մէջ թաղաւորում է ան-
համաձայնութիւն, կռիւ, սաստիկ կաշկանդում է
անհատի թէ՛ մտաւոր և թէ՛ բարոյական կատա-
րելագործութիւնը:

Ձուր չէ որ շատերն ընտանեկան այսպիսի ան-
յաջող կեանքից դիպուած՝ դիմում են հարբեցո-
ղութեան, ինքնասպանութեան և թունաւորում են
իրանց կամ միմեանց:

Եթէ ամուսնացողներն աչքի առաջ չունենան
բնութեան պահանջները, իրենց ֆիզիքական, մտա-
ւոր և բարոյական վիճակները, նոքա երջանիկ չեն
կարող լինել և այս շատ վատ հետեւանքներ ա-
ռաջ կրբերէ թէ՛ ապագայ սերնդի և թէ՛ ամուս-
նացողների անձնական կեանքի համար:

Հասկանալի է, թէ բազմաթիւ նիհար, թոյլ, խլիւղաբոյ (զօլօտուխա) վարակուած և հիւանդոտ երեխաներ այդպիսի ամուսնութիւնների շնորհիւ, որոնք Համաձայն չեն բնական օրէնքներին, մեծ մասամբ մեռնում են:

Այժմ մի քանի խօսք ասենք, թէ ի՞նչ վկայութիւն են տալիս Հոգեբանութեան, առողջապահութեան, վիճակագրութեան ցուցումները՝ երջանիկ ընտանեկան կեանքի և առողջ սերնդի մասին:

Բ.

Ամուսնական երջանկութիւնը սերտ կապուած է ամուսնացողների Հասակի հետ:

Տղամարդը պէտք է լինի ոչ-պակաս 25—28 տարուց, իսկ կինը 20—22 տարեկան:

Վաղաժամ ամուսնութիւնը թէ կնոջ և թէ տղամարդի առողջութիւնը սաստիկ քայքայում է:

Բազմաթիւ ջղային հիւանդութիւններ անխուսափելի սեպհականութիւն են այն կանանց, որոնք ամուսնացել են անհամապատասխան Հասակում:

Բոլորովին երիտասարդ ծնողների որդիքը լինում են հիւանդոտ, սակաւարիւն, կարճակեաց և առհասարակ զանազան հիւանդութիւնների ենթակայ, և երբեք չեն պատահում այնպիսի ամբողջական երեխաներ՝ ինչպէս կատարելապէս Համապատասխան Հասակի ծնողների երեխաներն են լինում:

Կռուել օրիորդների վաղահաս ամուսնութեան դէմ, մի չարիք՝ որ այլասերում է մեր ազգը, շատ դժուար է. այդ նպատակին Հասնելու Համար պէտք է մեծ բարեփոխութիւններ մտցնել ժողովրդի դաստիարակութեան, կրթութեան և տնտեսական կեանքի մէջ: Այս կէտում մասամբ մեղանջում է նաև մեր Հոգեորականութիւնը: Բայց բարեփոխութիւններ այն ժամանակ միայն կրմունեն, երբ մարդիկ Հասկանան առողջապահական կանոնների նշանակութիւնը կեանքի Համար:

Միմիայն այդ ժամանակ կանայքտանան վաղաժամ ամուսնութիւնները, որոնք ֆնասում են թէ՛ անհատի և թէ՛ նորան յաջորդող սերնդին: Ինչպէս արդէն ասացինք, առողջութիւնը կարող է քայքայուել վաղաժամ ամուսնութիւնից աւելի շուտ՝ քան թէ երբ ամուսնութիւնը կատարվում է Հասուն Հասակում: Այստեղ ոչ մի կասկած կարող չէ լինել:

Երբ սեռական յարաբերութիւնը պատահում է օրգանիզմի չկազմակերպուած ժամանակ, ոչ միայն օրգանիզմի զարգացման առաջն է առնում, այլ և զանազան հիւանդութիւնների ընդունակ է դարձնում, և միանգամայն առաջ է բերում զանազան ֆիզիքական պակասութիւններ:

Ահա ինչ է ասում վաղաժամ սեռական յարաբերութիւնների հետեանքների մասին յայտնի պրօֆեսոր Տառնովսկին. «վաղաժամ սեռական յարաբերութիւնների վատ ազդեցութիւնն ակնյայտնի երևում է Հասակի փոքրանալուն վերայ»:

«Այսպէս մինչև արբուճի հասնելը հասակի աճեցումը քաղաքի բնակիչների մէջ՝ թէ՛ գործարաններում աշխատողների և չաշխատողների և թէ՛ բարեկեցութեան միանման պայմաններում ապրողների մէջ՝ ոչինչով չէ զանազանվում:

«Բայց սեռական հասունութեան ժամանակ գործարաններում աշխատողների հասակի աճեցողութիւնը յետ է մնում քաղաքի միւս բնակիչների հասակից՝ որոնք չեն աշխատում գործարաններում, ուր վաղաժամ սեռական յարաբերութիւն երիտասարդների մէջ սովորական երեւոյթ է:

«Հասակի կարճացման հետ ամբողջ մարմնի զարգացումը չի հասնիլ այն համաչափութեան, որ պէտք է ունենայ կանոնաւոր կազմուածքը. մկանունքների ուժը և օրգանիզմի տոկունութիւնը համեմատաբար աւելի քիչ է զարգացած լինում:

«Վերջապէս՝ վաղաժամ յարաբերութեան հետեանքը լինում է միշտ սեռական գործունէութեան արագ թուլանալը և ժամանակից առաջ դադարելն, և այս այնքան շուտ է առաջ գալիս, որքան վաղ հասակից է սկսուել սեռական յարաբերութիւնը և որքան աւելի չարաչար է գործադրուել»:

Գ.

Կասկած չկայ թէ հարսն ու փեսան միայն այն ժամանակ կարող են քիչ թէ շատ յոյս ունենալ ապագայ ամուսնական երջանիկ կեանքի,

կոր պսակից առաջ ունենան պարզ որոշ, միանման և բաւականին հաստատուն աշխարհայեցողութիւն:

Այս պայմանն անհրաժեշտ է ամուսնական երջանկութեան համար: Մարդն ու կինը անպատճառ պէտք է ունենան միանման ընդհանուր զարգացում, միանման պարզ հայեացք շրջապատող իրականութեան վերայ, հաւասար իրաւունք աշխատելու, քանի որ երեխաներ չունին, և հաւասար իրաւունք մարդկանցից յարգանք վայելելու:

Ամենաերջանիկ ամուսնութիւնն այն է, որը հիմնուած է սիրոյ վերայ: Բայց պատահում է որ սիրոյ վերայ հիմնուած ամուսնութիւնն ընտանեկան երջանկութիւն առաջ չի բերում, որովհետեւ նրա հիմքը իսկապէս եղել է միակողմանի զգացում ամենաստոր ձգտումների հետ միասին...

Ինչքան մարդս կանոնաւոր, ներդաշնակ կրթութիւն է ստացել, այնքան էլ նրա սէրը պահանջում է բոլոր հոգեկան և ֆիզիքական յատկութիւնների որոշ զարգացումն ու զրգոցում:

Եւ եթէ այդ կատարուի, այն ժամանակ սէրը լինում է կատարեալ, ամբողջացած և բազմակողմանի:

Նա դառնում է, և այդ մեծ նշանակութիւն ունի, մի թափանցող զգացում, որին օտար է միակողմանի զգացումը:

Այսպիսի սիրով յափշտակուած անձը չի բաւականանում միմիայն իր սիրածի գեղանի կողմերով. նա որոնում է նրա բոլոր արժանիքները,

1003
14525

նրա յատկութիւնները, և ապահով կրլինի թէ կարող չէ զրաւուել մի ուրիշ անձով, իւր կեանքը կապել մի այլ էակի հետ, որ ապագային՝ առաւել մօտ ճանաչելով, կարող չէ իրան զոհացնել:

Սիրոյ վերայ հիմնուած ամուսնութեան ազդեցութիւնը սերնդի վերայ աւելի բարեյաջող է, քան թէ այն ամուսնութիւնը, որ հիմնուած է զծուծ հաշիւների վերայ, կամ թէ կատարուել է առանց փոխադարձ համակրութեան:

Իրողութիւն է, որ սիրոյ վերայ հիմնուած ամուսնութիւնից ծնուած երեխաներն աւելի առողջ, զործունեայ և երկարակեաց են լինում, քան թէ նոքա, որոնք ծնուած են ոչ փոխադարձ սիրով, այլ շահի դիտումներով կապուած ամուսնութիւնից:

Այն ամուսնութիւնը՝ որ հիմնուած է զանազան շահասիրական դիտումների վերայ, ոչ միայն չի պարգևում անձնական երջանկութիւն, այլ և տալիս է վատ սերունդ. այդպիսի ամուսնութիւնից առաջանում են թուլակաղմ երեխաներ, յաճախ նոյն իսկ հիւանդօտ. նրանց մտաւոր կարողութիւնը շատ աննախանձելի է լինում:

Այս բոլորը ցոյց է տալիս սիրոյ վերայ հիմնուած ամուսնութեան առաւելութիւնները. միայն նա կարող է տալ ամուսիններին անձնական երջանկութիւն, իսկ նոյա սերնդին առողջութիւն և հոգեկան զեղեցիկ յատկութիւններ:

Ապա ուրեմն սիրոյ վերականգնումն իւր բոլոր կողմերով՝ միակ միջոցն է ընտանիքը վերա-

կազմելու և հասնելու իգէալական ընտանեկան կեանքին, նրա յարատեւութեան և աւելի ու աւելի բարւոքութեան:

Միայն սէրը մեզ կրտայ բնական, ազատ և համահաւասար ամուսնութիւն, աւելի կատարեալ երջանկութիւն. նա կըստեղծէ մարդիկ, որոնք կը մարմնացնեն իրանց մեջ բնաւորութեան ամենալաւ յատկութիւնները, և կրլինին զրաւական ապագայ սերնդի աւելի կատարելագործութեան:

Զպէտք է մոռանալ և այն՝ որ երեխաներն իրանց ծնողներից ստանում են միայն լաւ կամ վատ յատկութիւնների սերմեր, որոնք կարօտ են ապագայ զարգացման:

Այս դերը պէտք է կատարէ դաստիարակութիւնը. նա պէտք է զարգացնէ երեխայի լաւ յատկութիւնները, իսկ ոչնչացնէ վատերը:

Այս դժուար դործը ամբողջապէս պէտք է կատարեն ծնողները: Նա կարող է բաւարար կերպով կատարուել միայն այն ծնողների ձեռքով, որոնք անձնական երջանիկ կեանք ունին: Առանց այս պայմանին՝ երեխաների կանոնաւոր կրթութիւնը զուլս չի գալ:

Կանոնաւոր դաստիարակութիւնը՝ որ համապատասխան է երեխայի անհատական յատկութիւններին և այն օրէնքներին, որ մշակել են հոգեբանութիւնն ու միւս գիտութիւնները, կարող է մի որոշ չափով տկարացնել և անզօր իսկ դարձնել ժառանգական պակասութիւններ:

Իսկ ընդհակառակը՝ վատ դաստիարակութիւ-

նը զօրացնում է երեսայի վատ յատկութիւնները, և ոչնչացնում լաւ կողմերը:

Երբ ամուսնական կեանքը լի է անընդհատ վէճերով և առհասարակ անձնական կռիւներով, այն ժամանակ իհարկէ ֆնասովում է և երեսաների դաստիարակութիւնը:

Այսպիսի անյաջող ամուսնական կեանք սովորաբար պատահում է շահասիրական նպատակով ամուսնացողների մէջ, կամ երբ առաջնորդում է միակողմանի զգայական սէրը:

Այսպէս ուրեմն՝ շահասիրական նպատակով եղած ամուսնութիւնները ֆնասակար են երկու տեսակէտից, — նոքա առաջացնում են Ֆիզիքական և հոգեկան վատ յատկութիւններով օժտուած սերունդ, և — շնորհիւ անբաւարար դաստիարակութեան՝ աւելի զարգացնում են նոցա բնածին պակասութիւնները:

Մեր ժամանակում տղամարդկանց է պատկանում ամուսնութեան մէջ ներգործական դեր խաղալը, իսկ կանայք ոչ մի դեր չեն խաղում:

Այս բանին վկայ է և այն պատմական ընդունուած սովորութիւնը՝ որ միայն տղամարդիկ կարող են ամուսնանալու առաջարկութիւն անել և ոչ թէ կանայք. բայց տեղն է ասել, որ կնոջ և մարդու հաւասար դաստիարակութիւնը և հաւասար իրաւունքները կարող են վերջ դնել այս հնացած սովորութեան...:

Բայի դրանից՝ կնոջ կախումն ունենալը, յաճախ նոյն իսկ անօգնական և նիւթականապէս

նեղ դրութիւնը նրան ստիպում են ամուսնանալու ժամանակ աչքաթող անել ամուսնական երջանիկ կեանքի զլիաւոր պայմաններից շատերը:

Ապա ուրեմն՝ ամուսնական երջանկութիւնն աւելի կախումն ունի տղամարդուց, քան թէ կնոջից. տղամարդկանց փչացնում է պոռնկութիւնը և միջավայրը. նոքա որոնում են հարուստ հարսնացուներ, և իրանք էլ ամուսնանալու առաջարկութիւն են անում:

Կեանքի ներկայ պայմանները սիրոյ վերայ հիմնուած ամուսնութեան բոլորովին չեն նպաստում:

Ներկայ դաստիարակութիւնը, կրթութիւնը, ապականուած միջավայրը և պոռնկութիւնը — այս բոլորը փչացնում է իսկական սիրոյ զգացումը. իսկ տնտեսական պայմաններն արգէն բոլորովին հեռացնում են նրան ամուսնական զաշնադրութեան զլիաւոր պայմանների միջից:

Այսպէս՝ ըստ երևոյթին ժամանակակից կեանքը բոլորովին չի ուզում հաշտուել հոգեբանութեան և առողջապահութեան պահանջների հետ: Կարծես թէ նա բոլորովին անհրաժեշտ չի համարում համակերպուելու բնութեան օրէնքներին:

Բայց բնութիւնն էլ իւր կողմից մարդուն հատուցանում է նրա վարմունքի համեմատ. նա մեծ խնամքով նշանակում է իւր պահանջներն ոտնակոխ անողների իւրաքանչիւրի քայլը, և պատժում է նոցա:

Բնութիւնը ոչ մի դործ չունի տգիտութեան, նախապաշարումների և մարդկանց զիտակցական

շեղումների հետ, և այն բոլորը՝ ինչ որ խանդավառում է իւր անխօս օրէնքների կատարումը, առանց խնայելու հեռացնում է այլասերման միջոցով:

Սակայն մարդկութիւնը մշակել է բաւականին հաստատուն միջոցներ այլասերումից խուսափելու համար:

Գիտութեան ցուցմունքներն այդ դէպքում կարող են թանկագին ծառայութիւններ մատուցանել:

Պէտք է կարծել, թէ մարդկանց դաստիարակութիւնը, կրթութիւնը և դիւնական ճշմարտութիւնների վերայ հիմնուած անտեսական յարաբերութիւնը՝ միացած ուժերով կարող են անառակութիւնը, պոռնկութիւնը, արբեցութիւնը կուլտուրական կեանքից հեռացնել, և հասարակութեան բարոյականութիւնը բարձրացնել, սիրոյ զգացումը իւր բովանդակ փայլով ու մաքրութեամբ վերականգնել:

Այն ժամանակ այդ զօրեղ զգացումն արդէն ինքն իրան կրպաշտպանէ, անբարոյական միջավայրն այլ ևս չի կարողանալ նրան քայքայել, փողի առաջ չի խոնարհիլ, այլ խիստ մահացու հարուած կրտայ ոսկիների վերայ հիմնուած ամուսնութեան:

Այսպէս ուրեմն՝ անառակութիւնը խորտակում է մարդկանց կեանքը, և դրա համար ուսումնասիրել, կռուել և արմատախիլ անել նրան՝ իւրաքանչիւր մարդու սրբազան պարտքը պէտք է հա-

մարուի, արմատական ամենալաւ միջոցը պէտք է լինի հասարակութեան կանոնաւոր դաստիարակութիւնը, այսինքն՝ ֆիզիքական, բարոյական ու մտաւոր ներդաշնակ կրթութիւնը:

Դ.

Ինչպէս կենդանական, նոյնպէս էլ բուսական աշխարհում անհատի հասակը և զարգացումը վերջանում է աճեցողութեան գործարանների կազմակերպութեամբ:

Հետեւաբար այդ գործարանները սկսում են գործել միւսներից աւելի ուշ:

Մարդու սեռական գործարանները նոյնպէս սկսում են կանոնաւոր գործել այն ժամանակ երբ արդէն վերջնականապէս կազմակերպուած են մարմնի միւս գործարանները, տղամարդու համար այդ ժամանակը հասնում է 25 տարուց ոչ կանուխ, իսկ կնոջ 20-րդ տարին: Իսկ վաղահաս ամուսնութիւնը պատճառ է դառնում կանանց շուտ թառամելուն:

Սկսած այդ հասակից կանայք և տղամարդիկ շատ կամ սակաւ չափով սեռական յարաբերութեան պահանջ են զգում, որ երեւան է զալիս բաւականին երկար ընդմիջումներով, և եթէ չտանայ իսկ բաւարարութիւն, այնու ամենայնիւ ոչ մի վատ հետեւանք չի ունենալ:

Սեռական մերձաւորութիւնն այն ժամանակ միայն բնական կըլինի, երբ մարդ զգայ այդ պահանջ-

ջի պարզ և որոշ արտայայտութիւնը, այն էլ արդէն Ֆիզիքապէս կատարեալ հասուն հասակում:

Իսկ այն սեռական յարաբերութիւնը, որ համապատասխան չէ վերեւ յիշած պայմաններին, և կատարում են այնպիսի անհասներ, որոնք դեռ չեն հասել իրանց զարգացման զազաթնակէտին, ուղղակի վնասակար է օրգանիզմին:

Այսպիսով սեռական պահանջի բաւարարութիւն տալու կանոնաւոր ընթացքի խանգարումները լինում են երկու տեսակ. ա. երբ այդ ցանկութեան բաւարարութիւն տալը սկսուի շատ վաղ, դեռ ևս անհատի վերջնական կերպով Ֆիզիքապէս զարգանալուց առաջ. և բ. երբ կատարուի անկանոն կերպով, այսինքն՝ անժամանակ:

Այսպիսի անժամանակ սեռական մերձաւորութիւններն՝ առողջապահական տեսակէտից կոչվում են անառակութիւն:

Անառակութիւնը բնութեան օրէնքի խեղաթիւրումն է և նորա չարաչար դործադրութիւնը:

Անառակութեան այս սահմանը ծագում է սեռական պահանջի էութեան բնութիւնից:

Բայց սեռական յարաբերութիւնը բացի դրանից պէտք է կատարէ և մի ուրիշ շատ նշանաւոր դեր. նա պէտք է ծառայէ նոյնպէս սերնդի յարատեւութեան գործին:

Այս տեսակէտից՝ սեռական յարաբերութիւնը պէտք է թոյլատրուի միայն այն մարդկանց, որոնք սիրում են միմեանց:

Միայն սէրը կնոջ և մարդուն իրաւունք է

տալիս ունենալու սրտակից, մտերմական յարաբերութիւն, որովհետեւ միայն նա կարող է լինել զրաւական, որ նոյա երեխաները կը լինին թէ՛ մարմնաւոր և թէ՛ հոգեկան լաւ յատկութիւններով օժտուած:

Սեռական յարաբերութիւնն այն կանանց և տղամարդկանց մէջ, որոնք չեն սիրում միմեանց, հակառակ է բնութեան. և դրա համար այդպիսի յարաբերութիւններ ցանկալի չեն և նոյն իսկ վնասակար:

Հետեւեալը նոքա ևս ներկայացնում են անառակութեան բազմաթիւ երեւոյթներից մէկը:

Այսպէս ուրեմն՝ եթէ բնական համարենք այն սեռական յարաբերութիւնը, որ կատարվում է միմեանց սիրող մարդկանց մէջ՝ նոյա հասունացած ժամանակ, և այն էլ՝ երբ այդ մերձաւորութիւնն արտայայտվում է պարզ կերպով, հեռաբար հակառակ յարաբերութիւնը պէտք է համարել անբնական և վնասակար:

Հէնց այս է որ կոչվում է անառակութիւն, անբարոյականութիւն՝ այս բառի ամենաընդարձակ նշանակութեամբ:

Անառակութիւն է ո՛չ միայն պոռնիկ կանանց հետ մերձաւորութիւն ունենալը, այլ և այն չափազանց յաճախ և այլանդակ յարաբերութիւնը, որ զոյլութիւն ունի ամուսնական կեանքում: Երկու տեսակ անառակութիւնն էլ վնասում է անհատին, հասարակութեան և պետութեան:

Անառակութեան այն տեսակը՝ երբ մարդիկ

սեռական յարաբերութիւն են ունենում Ֆիլիքս-
պէս դեռ կատարեալ չզարգացած հասակում, ա-
ռանձնապէս փաստարար է առողջութեան:

Այս դէպքում կանգ է առնում ամբողջ օրգա-
նիզմի զարգացումը, և չի հասնում այն զար-
գացման՝ ինչ որ լինում է ժուժկալութեան ժա-
մանակ:

Սովորաբար տղամարդիկ մինչև ամուսնանալը
սեռական յարաբերութիւն են ունենում պոռնիկ
կանանց հետ:

Այս բանը շատ վատ ազդեցութիւն է թող-
նում երիտասարդ՝ դեռ ևս չփճացած տղամարդ-
կանց հոգեկան կեանքի վերայ:

Պոռնիկ կանանց հետ յարաբերութիւն ունե-
նալը շատ վատ հետքեր է թողնում տղամարդու հե-
տագայ կեանքի վերայ, այդ հետքերը բաւական յայտ-
նի կերպով երեւան են դալիս և ամուսնական կեան-
քի մէջ:

Որ և իցէ լաւ ընտանիքի զաւակ, երբ կորց-
նում է չփճացած մարդու ամօթխածութիւնը,
շրջելով պոռնիկ կանանց հասարակութեան մէջ,
այնպիսի կանանց, որոնք իրանց ծախում են՝ կամ
ծածուկ կերպով, կամ թէ յայտնի տներում ու-
տիկանութեան հսկողութեան տակ, — այդպիսի
կորած զաւակներն անպատճառ են թարկվում են
այդ նեխուած միջավայրի ստոր ազդեցութեան:

Նրա վարմունքը դառնում է կոպիտ, գեղա-
դիտական զգացումը բութ, բնաւորութիւնը՝ խիստ.
կորցնում է իւր քնքշութիւնը, լինում է անխիղճ,

և վերջապէս՝ փճանում են բոլոր լաւ սովորու-
թիւնները. նա դառնում է անվճռական, անհաս-
տատ ու կեղտոտ:

Գաղտնի կերպով մտնելով վատ հասարակու-
թեան մէջ՝ երիտասարդը կորցնում է իւր զգա-
ցումը, և անձնատուր է լինում իւր ստոր կըր-
քերին:

Պէտք է աւելացնել, որ զգաստութեան, չա-
փաւորութեան և բարոյական ուժի պակասութիւ-
նը երեւան է դալիս գործունէութեան այլ տեսակ-
ներում՝ նուազեցնելով մտաւոր ուժերի արդիւնա-
ւորութիւնը:

Աշխուժութեան բացակայութիւն, ջղային հի-
ւանդութիւն, անհաստատութիւն, թոյլ բնաւո-
րութիւն, թաւամած դէմք — այս բոլորը վաղա-
ժամ ծերութեան նշաններ են, և հետեւաբար սեռա-
կան յարաբերութեան վաղ սկսուելուն:

Դժբախտ ամուսնութիւնների մեծ մասը փոր-
ձուած բժիշկների և մարդկանց կեանքն ուսում-
նասիրողների խօսքով՝ պէտք է վերադրել այն հան-
գամանքին, որ տղամարդիկ անառակութեամբ պրդ-
ծուելուց յետոյ՝ անամօթութեամբ ամուսնանում
են բոլորովին անմեղ անարատ օրիորդների հետ:

«Ո՛րքան յաճախ պատահում է որ մանկա-
մարդ կանայք, ամուսնանալով գրկում են իրանց
սիրելի մարդուն, և զարթնում անասնական հա-
կունքներով մարդու մօտ...»:

Գերմանացի գիտնականի այս խօսքերը բոլո-
րովին ճշմարիտ են:

Յիրաւի՝ վաղաժամ սեռական յարաբերութիւնները քայքայում են ջղային համակարգութիւնը, և դրանով ահագին փնտս են պատճառում մարդու օրգանիզմին:

Խանդարելով ուղեղի սննդառութիւնը, անժամանակ սեռական յարաբերութիւնը թուլացնում է նրա աշխատելու ուժը, հետեւաբար կաշկանդում է մարդու թէ՛ մտաւոր և թէ՛ բարոյական զարգացումը:

Ամուսնութիւնից առաջ կատարուած սեռական յարաբերութիւնները պոռնիկ կանանց հետ՝ լինի դա մինչև օրգանիզմի կատարելապէս զարգանալը, կամ թէ՛ նրանից յետոյ, միշտ իւր հետքերը թողնում է ամուսնական կեանքի վերայ:

Ամուսնական երջանկութիւնը — մարդկային երջանկութեան ամենազլխաւոր պայմաններից մէկն է, և առհասարակ շատ հազուադիւր է կեանքում:

Հազիւ թէ պատահի մեր կեանքում որ և է մի ուրիշ բան, որ այնքան երջանկութիւն պատճառէ մեզ՝ որքան երջանիկ ամուսնութիւնը:

Բարձրագոյն ուսումն և ստացած մարդիկ առհասարակ իրանց կեանքի ամենալաւ ժամանակը՝ ուսանողական շրջանն են համարում:

Բայց մեզ թւում է, թէ ամուսնական երջանիկ կեանքը պատճառում է մեզ աւելի շատ ու քաղցր զուարճութիւնների, քան թէ այդ պատահում է ուսանողութեան ժամանակ:

Բայց կրկնում ենք, երջանիկ ամուսնութիւնը

առհասարակ շատ հազուադիւր է, և ի հարկէ շատ ցաւալի է այդ...:

Երջանիկ ամուսնութիւնների հազուադիւր լինելու պատճառները զլխաւորապէս թաքնուած են տղամարդկանց մինչև ամուսնութիւնը վարած կեանքի մէջ:

Ամուսնութիւնից առաջ տեղի ունեցած սեռական մերձաւորութիւնների սանձարձակութիւնը խանդարում է ամուսնական երջանկութիւնը: Նա մոցնում է ամուսինների մէջ այն լիրբ յարաբերութիւնը, որ սովորաբար պատահում է անառականոյներում, և որը անտեղի է ամուսնական երջանկութեան համար:

Բայց դրանից՝ ամուսնական երջանկութիւնը սերա կապում է սեռական յարաբերութեան հետ:

Երբ այդ յարաբերութիւնները կատարելապէս բնական են, և բնութեան օրէնքների սահմաններից չեն դուրս գալիս, այն ժամանակ միւս բարեյաջող պայմանների հետ միասին մեզ բազմաթիւ և բազմակողմանի հաճելի զգացումներ են ընծայում:

Բայց եթէ կանոնաւոր սեռական մերձաւորութեան փոխանակ տիրում է խառնակութիւն, այն ժամանակ ստոր կրքերը դերակշռում են, և ամուսինների մէջ առաջ են գալիս վատ յարաբերութիւններ:

Բնական սեռական յարաբերութիւնների խառնուելուն ամուսնութեան մէջ զլխաւորապէս նպաստում է տղամարդու սանձարձակ սեռական յարա-

բերութիւնը, որ պատահում է ամուսնանալուց առաջ:

Խնդիրն այն է, որ սեռական մերձաւորութիւնը միայն այն ժամանակ է լինում տեղին ու կանոնաւոր, երբ նրա դրդիչը լինում է ինքը բնութիւնը:

Իսկ դրանից դուրս՝ նա միշտ կարող է վնասել մարդու օրգանիզմին:

Հետեւաբար պէտք է ղիտել վերոյիշեալ բոլորն, այսինքն՝ պէտք է հասկանալ այն ակնարկները, որով բնութիւնը հասկացնում է մեզ սեռական յարաբերութեան ժամանակը:

Առողջ մարդուն յատուկ է օրգանիզմի պապանջների պարզ ըմբռնումը. միայն այդպիսի մարդը պարզ կերպով զգում է քաղցածութիւն, ծարաւ և այլն:

Այն մարդը, որի ստամոքսը փճացած է, կամ ջղերը՝ որոնք նշանակուած են կառավարելու մարսողութիւնը, խանգարուել են ծխելուց, արդէն չի կարող պարզ կերպով հասկանալ քաղցածութեան զգացումը, ինչպէս այն մարդը, որի ստամոքսը առողջ է և որը չի ծխում:

Նոյնը կարելի է ասել և սեռական պահանջի մասին. նա բոլորովին պարզ կերպով զգացվում է որոշ ժամանակում, երբ մարդս բոլորովին առողջ է, և զգում են առանձնապէս նոքա, որոնք սեռական յարաբերութիւն են ունենում օրգանիզմի կատարեալ զարգացման ժամանակ, այսինքն՝ ժուժկալութիւն սիրող մարդիկ:

Իսկ վաղաժամ մերձաւորութիւնները տղամարդին անընդունակ են դարձնում որոշելու սեռական յարաբերութեան բոլորն:

Նա սեռական զգայութեան ամենաչնչին դրդիչն անգամ նշան է համարում, որ իբր թէ պէտք է յարաբերութիւն ունենայ:

Այս պարագան ամուսնութեան մէջ մտցնում է անբարոյականութիւն, և ոչնչացնում ամուսնական յարաբերութիւնների կանոնաւոր ընթացքը:

Եւ այսպէս՝ մինչև ամուսնութիւնն եղած սեռական սանձարձակութիւնը խանգարում է ամուսնական երջանկութիւնը:

Այդ բարձրագոյն երջանկութիւնը՝ կարելի է ասել, վայելում են միայն բոլորովին անարատ մարդիկ:

Ի հարկէ՝ միայն այդ պայմանը բաւական չէ ընտանեկան երջանկութեան յարատեւութեան համար, բայց և այնպէս նրա հիմքն է կազմում:

Առանց ժուժկալութիւն պահպանելու մինչև ամուսնութիւն՝ կարող չէ ընտանեկան երջանկութիւն լինել:

Որովհետև ժամանակակից կեանքի ներկայ հանգամանքներում տղամարդկանցից շատ քչերը լինում են անարատ մինչև ամուսնութիւն, ուստի հասկանալի է, թէ ինչու այսքան հաղուադիւտ են երջանիկ ամուսնութիւններ. այս բանում սաստիկ մեղաւոր են տղամարդիկ, ի հարկէ ի նկատի չառնելով այն ընկերվարական—տնտեսական պայման-

ները, որոնք նոյնպէս պակաս դեր չեն խաղում այս բանում:

Արտաքոյ ամուսնութեան եղած սեռական յարաբերութիւնները՝ լինին նրանք օրգանիզմի վերջնական զարգացումից առաջ թէ յետոյ, միշտ մի քանի հիւանդութիւնների պատճառ են լինում: Այն բոլոր հիւանդութիւնների մէջ՝ որոնցով յաճախ վարակվում են աղամարդիկ պոռնիկ կանանցից, անկասկած առաջին տեղը բռնում են սիֆիլիսը (սրխւմայ) և միզուկի բորբոքումը—տրիպերը (սուսունակ):

Ե.

Անառակութեան գլխաւոր դաշնակիցն անկասկած սիֆիլիս կոչուած վտանգաւոր հիւանդութիւնն է:

Նա բաւականին յայտնի է ամէն տեղ, և այդ հիւանդութիւնով վարակուողներ շատ կան:

Նրա բժշկութեան միակ միջոցը՝ սնդիկն ու եօդն է, և լաւ բժշկուելու համար անհրաժեշտ է 3-ից մինչև 5 տարի. և եթէ այսպիսի մի հիւանդ բժշկվում է, նա իւր ամբողջ կեանքում սարսափի մէջ է լինում, թէ ինչ անէ, որ այդ վատ հիւանդութիւնը չկրկնուի, և կամ ժառանգաբար չանցնի իւր որդիներին:

Կասկած չկայ թէ ներկայումս սիֆիլիսի սաստիկ զարգացման շատ նպաստում է պոռնիկութիւնը:

Պոռնիկութեան դէմ համեմատաբար առաւել պէտք է կռուել քան թէ խօլերայի դէմ, որովհետեւ

սիֆիլիսի աւերումներն աւելի մեծ են և առաւել փնասակար, քան թէ խօլերայինը:

Բացի դրանից սիֆիլիսը իւր հետեանքներով շատ վտանգաւոր և սպառնալից է անհատների և հասարակութեան համար, քան թէ խօլերան:

Ի հարկէ՝ հասկանալի է որ սիֆիլիսով ամենից շատ վարակվում են երիտասարդները:

Սիֆիլիսն առաջացնում է այլասերում. նպաստում է կանանց վիժելուն և եթէ երեխաներ էլ ծնունին այսպիսի ծնողներից, նոքա լինում են թոյլ կալմուածքով, և զանազան հիւանդութիւններով բռնուելու ժառանգական հակումով:

Սիֆիլիսը սաստիկ քայքայում է անհատի տնտեսական դրութիւնը. նա պահանջում է երկարատե բժշկութիւն և ստիպում է աղամարդուն երկար ժամանակ թողնելու իւր պարապմունքը:

Նա պետութեան նոյնպէս մեծ ծախք է պատճառում, որովհետեւ դրա համար հարկաւոր է յատուկ բուժարաններ հիմնել:

Եւ առհասարակ սիֆիլիսը մի մեծ չարիք է:

Միւս հիւանդութիւնը՝ որ ի միջի այլոց շատ սովորական է, երբ մարդիկ յարաբերութիւն են ունենում պոռնիկ կանանց հետ, տրիպերն է—միզուկի բորբոքումն (սուսունակ), որի վարակման սկզբնապատճառը Նէյսերի միկրոբն է (գոնոկոկ):

Այս վարակիչ հիւանդութիւնն այնքան սարսափ չէ ազդում որքան առաջինը:

Ընդհակառակը նա հասարակութեան մէջ թեթեւ հիւանդութեան համբաւ է վայելում:

Արդ տեսնենք թէ բժշկները սրա մասին ինչ կարծիք ունին. «Միւս Հիւանդութիւնն՝ որ աղամարդը մտցնում է ընտանիքի մէջ, մերձաւորութիւն ունենալով ամուսնութիւնից առաջ պոռնիկ կանանց հետ՝ պատճառելով սաստիկ տանջանքներ, ներգործում է աւելի փոքր չափով, քան թէ սիֆիլիսը»:

«Բայց որովհետեւ նրա վերայ շատ քիչ են ուշադրութիւն դարձնում, այդ պատճառով նրա Հիւանդները շատ վատ են լինում, մեր խօսքը արիւնքների—միզուկի բորբոքման (սուսուկակի) մասին է»:

«Երբեմն նա բոլորովին ոչնչացնում է ընտանեկան երջանկութիւնը»:

Կանանց Հիւանդութիւնների մասնագէտ բժշկները, և ի միջի այլոց յայտնի ծննդաբան Նրեդէրը՝ շատ յաճախ տեսնում են ամուսնացած մանկամարդ կանանց, որոնց ճանաչում էին իբրեւ առողջ կենսական ոյժերով լի օրիորդներ, բոլորովին Հիւանդ ամուսնական կեանքից մի քանի շաբաթ անցած:

Ամուսնական կեանքը, որի մասին մանկամարդ կանայք չեն խօսում, լինում է խաբուսիկ, և չի պարզւում նորանց այն, ինչ որ երազում էին:

Անդաւակութիւնը, զանազան կանացի Հիւանդութիւններ, ջղային խանդարումներ՝ այս բոլորը ժամանակակից կանանց առաջնորդներն են իրանց ամուսնական կեանքում:

Եւ այդ բոլոր տանջանքների գլխաւոր պատճառը մեծ մասամբ աղամարդկանց սեռական գոր-

ծարանների Հիւանդութիւններն են, որոնք իբրեւ թէ արդէն բժշկուած էին:

Կրկնում ենք, որ ներկայ Հանգամանքներում մեծ բախտաւորութիւն պէտք է համարել, երբ բոլորովին առողջ և լաւ ընտանիքից դուրս եկած աղջիկը ամուսնանալով՝ չփճանայ իւր ամուսնուց մի որ և է Հիւանդութեամբ, և չբայքայէ իւր առողջութիւնը:

Շատ մեծ ծառայութիւն արաւ Նիւ-Եօրքի բժշկներից մէկը՝ Համոդիզ կերպով ապացուցանելով ծածուկ և խրօնիքական տրիպերի նշանակութիւնը կանանց սեռական գործարանների Հիւանդութեան մէջ:

Այդ ծածուկ տրիպերը՝ այն տրիպերն է, որ չնայելով արտաքին նշանների անյայտանալուն՝ դարձեալ գրյութիւնը պահպանում է մի քանի տարի, շնորհիւ այն Հանգամանքներին որ լաւ բուժուած չէ:

Կանանց մէջ տրիպերը զարգանում է՝ չպատճառելով երկար տարիներ ոչ մի վնաս նրանց առողջութեան, և յանկարծ երեւան է զալիս երբ նրանց սեռական գործարաններն որ և է կերպով գրգռվում են:

Այդ խրօնիքական տրիպերը կանացի բոլոր Հիւանդութիւններից աւելի յաճախ է պատահում, և իւր կողմից առաջացնում է զանազան ուրիշ թեթեւ Հիւանդութիւններ:

Ի միջի այլոց՝ առաջ է զալիս կանանց հեշտոցի թաղանթի բորբոքումն, որ հասնում է մինչև ձուերին:

Ուրեմն տրիպերով վարակուած տղամարդկանց կանայքը պէտք է հիւանդ լինին:

Բանը այնտեղ է հասել, որ կրթուած մանկամարդ կանայք վախենում և հրաժարւում են ամուսնութիւնից, որովհետեւ նոցա ծանօթներն ամուսնանալով իսկոյն հիւանդանում են և շատ դժուարութեամբ են առողջանում:

«Բացի բաղմաթիւ կանայցի հիւանդութիւններից՝ դաղտնի տրիպերն առաջացնում է անպրտութիւն, և եթէ կինը յղանում էլ է, առաջ է գալիս վիժում, կամ վաղաժամ ծնունդ:

Այսպէս ուրեմն՝ տրիպերն այնքան էլ աննշան հիւանդութիւն չէ, ինչպէս որ սովորաբար կարծում են:

Շատ սովորական է, որ տղամարդիկ՝ որոնք հինգ-սասը տարի առաջ ունեցել են տրիպեր, և համոզուած են եղել, թէ արդէն բոլորովին առողջ են, ամուսնանալուց յետոյ վարակում են իրանց նորատի կանանց»:

Այս նկարագրութիւնից երևում է, որ տրիպերը տանջում է ոչ միայն տղամարդկանց, այլ աւելի ևս կանանց:

Այս հիւանդութիւնը բոլորովին խորտակում է ամուսնական երջանկութիւնը: Կանանց սեռական գործարանների հիւանդութիւնները, որոնք առաջանում են տղամարդուց տրիպերով վարակուելուց, պատճառ են դառնում զանազան ջղային հիւանդութիւնների:

Կնոջ այդ յարատե տանջանքներն արդէն բա-

ւական են՝ թունաւորելու ընտանեկան ամէն տեսակ բախտաւորութիւն:

Միշտ դեղերի յետեից ընկնել, կանոնաւոր դիտողութիւններ անել առողջութեան վերաբերմամբ, վրդովուել, շարունակ վախ՝ որ նոր բարդութիւններ կարող են առաջ գալ, սեռական դործարանների ցաւեր—այս բոլորը պատճառում են կնոջը սաստիկ ծանր հոգեկան տանջանքներ: Այնպէս որ սրանից էլ վատ թշնամի չի կարող երեւակայել մարդս:

Եւ այդ ժամանակ կանանց, եթէ մինչև անգամ իսկ երբեմն իրանց բոլորովին առողջ զգան, ինչպէս ստուեր հետեւում է նրանց այն միտքը, թէ ոչ մի բոպէ ազատ չեն թշնամու յարձակումից:

Այդ թշնամին հետեւում է նոցա ամէն տեղ, և նրանից ոչ մի ժամանակ չի կարելի ազատուել, ոչ քաղաքներում և ոչ դիւղերում:

Այս բոլորն առաջ է գալիս նրանից, որ հիւանդները սկզբում ուշադրութիւն չեն դարձնում բժշկութեան կանոնաւորութեան վերայ: Իսկ յայտնի է, թէ ինչքան մեծ դժուարութեամբ է առաջ գնում խրոնիքական հիւանդութիւնների բժշկութիւնը:

Ահա այսպէս է անառակութեան հետեանքը ընտանիքի համար:

Պարզ է, որ այդ տեսակ հիւանդութիւններով վարակուածները չպէտք է ամուսնանան առանց բժշկի խորհրդի:

Միֆիլիս և տրիպեր ստանում են այն բոլոր

մարդիկ (մինչև 70—80⁰), որոնք սեռական յարաբերութիւն են ունենում պոռնիկ կանանց հետ:

Ով որ ամուսնական կեանքից դուրս անձնատուր է լինում սեռական յարաբերութեան, գրեթէ միշտ վարակւում է վէներական ախտերով՝ առաջին երեք տարիներում:

Բժշկական-ոստիկանական հսկողութիւնը բոլորովին անկարող է մեզ վարակուելուց պաշտպանել:

Եւ այսպէս մինչև ամուսնութիւնն եղած սեռական յարաբերութիւնը երկու սեռին էլ ահագին վնաս է պատճառում. նա խորտակում է մարդու առողջութիւնը, փճացնում է հոգեկան լաւ յատկութիւնները, առաջացնում է սեռական կրքերի սանձարձակութիւն, և անդարձ կերպով խորտակում է ընտանեկան երջանկութիւնը:

Ուրեմն՝ ինչպէս ասացինք, քահանան պէտք է պսակից առաջ ամուսնացող զոյգից պահանջէ առողջութեան վկայական:

Զ.

Ամուսնական կեանքի մէջ սեռական մերձաւորութիւնները նոյնպէս պէտք է ենթարկուին բնութեան օրէնքներին: Իսկ եթէ նորա կատարվում են բնութեան ցուցումներին հակառակ, այն ժամանակ անպատճառ քայքայում են ամուսինների առողջութիւնը, և քանզում նոյն բնական յարաբերութիւնները:

Անառակութիւն ամուսնութեան մէջ, այսին-

քըն՝ սեռական յարաբերութիւն ոչ թէ անհրաժեշտ կարիքին բաւարարութիւն տալու համար, շատ տարածուած երեւոյթ է:

Արդէն յայտնի է, որ սեռական գործարանները սերտ կերպով կապուած են մարմնի միւս մասերի հետ, և առանձնապէս ջղային համակարգութեան հետ:

Այստեղից երևում է, որ սեռական յարաբերութեան չափազանցութիւնը պէտք է վնասէ միւս գործարանների գործունէութեան:

Այս զէպքում երբ արիւնն առատութեամբ հոսում է դէպի սեռական գործարանները՝ մեր միւս գործարաններում արեան պակասութիւն է զգացվում:

Եթէ սրտի գործունէութիւնը սահմանափակ չլինէր, և եթէ կարողանար մատակարարել ամէն մի գործարանին այնքան արիւն, որքան որ հարկաւոր է՝ ոչ միայն նրա կանոնաւոր, այլ և զօրաւոր գործունէութեան համար, այն ժամանակ անհանգիստ լինելու կարիք չէր լինի, որովհետեւ ամէն մի կորուստ՝ որքան էլ մեծ լինէր և օրդանիզմի որ մասում էլ առաջանար, կարող էր փոխարինուել՝ առանց վնասելու միւս գործարաններին, որոնք այդ բանում ոչ մի մասնակցութիւն չեն ունեցել:

Բայց իրապէս այսպէս չէ: Սիրտը իւր աշխատանքը կարող է զօրացնել շատ աննշան չափով, և այն էլ կարճ ժամանակով, և եթէ տալիս է որ և է գործարանին սովորականից աւելի քանակութեամբ արիւն, այդ լինում է ի հաշիւ

մարմնի միւս մասերին, այսինքն՝ այդ ժամանակ միւս գործարանները շատ քիչ արիւն են ստանում:

Սեռական գործարանների գործունէութեան ժամանակ վնասվում է միւս գործարանների սննդառութիւնը, և առանձնապէս ուղեղի սննդառութիւնը:

Ահա թէ ինչու մենք ամէն մի քայլում կարող ենք դիտել, իբրեւ ամուսնական յարաբերութիւնների չափազանցութեան հետեանքներ (ինչպէս և նրանից դուրս) արեան պակասութիւն, նիւթարութիւն, ընդունակութիւնների բթացում, և վերջապէս ամբողջ օրգանիզմի քայքայում:

Ֆիզիքական առողջութեան քայքայումն էլ իւր հերթին զանազան հիւանդութիւնների համար հոշ է պատրաստում:

Բացի դրանից՝ ամուսնական անառակութիւնը թուլացնում է մարդկային հոգու բարձրագոյն ձգտումներով հետաքրքրուելու կարողութիւնը:

Դա ջղային քայքայման հետեանք է, որ առաջ է գալիս սեռական յարաբերութեան սանձարձակութիւնից:

Որ այդ այդպէս է լինում, դժուար չէ հասկանալ: Մենք նոր ասացինք, թէ սեռական գործարանների անչափ գործունէութիւնից վնասվում է միւս գործարանների սննդառութիւնը, և ի միջի այլոց՝ ջղային համակարգութիւնը:

Դրանով գուցէ կարելի է բացատրել այն դէպքերը, երբ բոլորովին առողջ տղամարդիկ յաճախ

սեռական յարաբերութիւն ունենալուց առաջ՝ զրէ խոցաւով տառապում են:

Ուղեղի վատ սնունդ ստանալը, որի պատճառն անառակութիւնն է, անընդունակ է դարձնում նրան կանոնաւոր և յարատե գործունէութեան:

Բարձր հոգեկան շահերը, որոնք մարդիկ մեծ դժուարութեամբ են իւրացնում, հեշտութեամբ տեղի են տալիս ստոր, առօրեայ և ոչ մի մտաւոր լարում չպահանջող շահերին:

Որքան որ առաջիններն իրանց զարգացման համար կարօտ են առողջ ջղային համակարգութեան, այնքան էլ վերջինները հեշտութեամբ հաշտւում են նրա քայքայման հետ:

Ահա թէ ինչու ամուսնութեան րոպէն շատերի համար յետամնացութեան սկիզբն է:

Ի հարկէ՝ ամուսնացած մարդկանց անուշադրութիւնը դէպի կեանքի բարձրագոյն խնդիրները, միշտ չի կարելի վերագրել սեռական սանձարձակութեան, որովհետեւ ընտանեկան հոգսերն ևս չեն նպաստում նրան. բայց համահաւասար պայմաններում ամուսնական անառակութիւնը մեծ հարուած է տալիս տղամարդու մտաւոր կեանքին:

Ամուսնութեան մէջ կանոնաւոր սեռական պահանջներին բաւարարութիւն տալուց նշանաւոր չափով խոտորուելը՝ ջղային հիւանդութիւնների գլխաւոր պատճառն է:

Առանձնապէս վնասակար են այն սեռական այլանդակութիւնները, որոնք հնարել են քաղա-

քակիրթ ազգերը երեխաների ծնունդը արգելելու համար:

Սեռական յարաբերութեան չափազանցութիւնը աւելի վնասակար է տղամարդուն՝ քան թէ կնոջը:

Այդ առաջանում է նրանից, որ տղամարդի մէջ սեռական գործողութիւնը առաջ է բերում նիւթի պակասութիւն և ջղային համակարգութեան խիստ գրգռում, քան թէ նոյնը կատարվում է կնոջ մէջ:

Սերմի կորուստը փոխարինվում է նորի մշակումով, և եթէ յաճախ է պատահում այդ կորուստը, այն ժամանակ սերմնային գեղձերի գործունէութիւնը ուժեղանում է ի վնաս մարմնի միւս մասերի սննդառութեան, և առաջ է բերում, ինչպէս վերէն ասացինք, օրգանիզմի քայքայում:

Կանանց մէջ սեռական յարաբերութեան չափազանցութիւնն առաջ է բերում հեշտոցի բորբոքում և ջղային հիւանդութիւններ:

Յամենայն դէպս՝ անառակութիւնն ամուսնութեան մէջ աւելի շատ վնասում է տղամարդկանց, քան թէ կանանց:

Ոչ միայն սեռական յարաբերութեան յաճախ կրկնուելը, այլ և յայտնի հեշտասիրական ցնորքները մեծ վնաս են պատճառում օրգանիզմին. նոքա արեան հոսանքը դէպի սեռական գործարանները սաստկացնում են, նպաստում են տղամարդկանց սերմի շուտով աճելուն և թուլացնում են միւս օրգանների սննդառութիւնը:

Որպէս զի բոլորովին վերջացնենք մեր խօսքը անառակութեան մասին, պէտք է յիշատակենք նաև այնպիսի անհասանելի սեռական յարաբերութեան վնասակարութեան մասին, որոնք միմեանց չեն սիրում:

Այդ դէպքում ոչ տղամարդը և ոչ էլ կինը կատարեալ բաւականութիւն են ստանում, իսկ զըլխաւոր վնասը կրում է նոցա սերունդը (եթէ ի հարկէ լինի). Ֆիզիքապէս թուլակաղմ և մտաւորապէս անընդունակ երեխաներն այդ դէպքում իրանց ամբողջ կեանքում տանջվում են իրանց ծնողների մեղքերի համար:

Ներկայումս մարմնով և հոգով վատ կազմակերպուած մարդկանց համար շատ դժուար է ապրելը, իսկ ապագայում՝ նոցա աւելի ևս մեծ դժուարութիւններ կը պատահին:

Այս հանգամանքը պահանջում է, որ մարդիկ ամուսնանան ի միջի այլոց սիրոյ գրգռմամբ, և ամուրի ժամանակ պահպանեն իրանց անառակութիւնից:

Է.

Այստեղ մենք մանրամասն կը խօսենք այն վնասների մասին, որ կրում են քսանհինգ տարին անցկացրած տղամարդիկ, երբ պսակուելուց առաջ սեռական յարաբերութիւն են ունենում պոռնիկ կանանց հետ:

Կենդանին միայն այն ժամանակ է զգում սեռական պահանջ, երբ բոլորովին զարգանում է,

այն էլ՝ միայն տարուայ որոշ ժամանակամիջոցում, այսպէս կոչուած սերմի զրգուման ժամանակ:

Իսկ մարդու սեռական ձգտումը կապուած չէ տարուայ որ և է շրջանի հետ, բայց և այնպէս բաւականին կանոնաւոր է, և համեմատաբար ուժեղ է ամբողջ տարուայ ընթացքում:

Սակայն մարդս ունի սեռական պահանջները կանոնաւորելու միջոց, որով զանազանվում է միւս կենդանիներից:

Այս կանոնաւորութեան միջոցը գիտակցութիւնն է:

Եթէ երիտասարդի սեռական պահանջը շատ ուժեղ է լինում, դա բնութեան կանոնաւոր բնական դրդիչը չէ, այլ մեր կեանքի հակաբնական երեւոյթների արտայայտութիւն:

Դժբախտաբար մարդիկ շատ քիչ ուշադրութիւն են դարձնում այն կանոնաւորիչ ուժի—գիտակցութեան վերայ, որի մասին արդէն խօսեցինք: Բացի դրանից նոքա գիտակցութեան ձայնը խեղդում են զանազան հնարովի հիւանդութիւններով, որոնք իբր թէ ժուժկալութեան հետեանք են, և անձնատուր են լինում անառակութեան:

Այդ նախապաշարումները յաճախ ամուրի երիտասարդների անառակութեան պատճառ են լինում:

Կան նոյն իսկ բժիշկներ, այժմ հազուադիւս՝ որոնք ամուրիների սեռական յարաբերութիւն ունենալը՝ սեռական գործարանների կանոնաւոր գործունէութեան զլխաւոր նեցուկն են համարում:

Այդ մարդիկ քարոզելով սեռական գործարանների վարժութեան անհրաժեշտութիւն՝ ուղարկում են տղամարդկանց պոռնիկ կանանց մօտ:

Այն վկայութիւնը՝ թէ ամուսնութիւնից դուրս եղած սեռական մերձաւորութիւնները իբր թէ աճեցողութեան գործարանների կանոնաւոր գործունէութեան, և կամ իսպառ անզօրութեան առաջն առնելու համար կարեւոր է, յաճախ պատահում է փողոցային հրատարակութիւնների մէջ, և բոլորովին սխալ է:

Տղամարդու սեռական գործարանների գործունէութիւնը կայանում է սերմ մշակելու, պահպանելու և թափելու մէջ:

Սերմի մշակումը սկսվում է 14 — 15 տարեկան հասակից անընդհատ, և ոչ մի մշակման կարիք չունի: Սերմի պահպանումը նոյնպէս կարօտ չէ խնամքի:

Սեռական յարաբերութիւններից ուրիշ ոչինչ կարելի չէ սպասել, բացի այն՝ ինչի համար որ զոյւթիւն ունին:

Մի որ և է գործարան որքան նշանաւոր է, այնքան էլ հաստատուն է լինում. բնութիւնը ինքը հոգս է քաշում զրա համար:

Եւ աճեցողութեան գործարաններն այնպէս նպատակայարմար են ստեղծուած, որ նոյա կանոնաւոր գործունէութեան համար ոչ մի վարժութիւնների կարիք չի զգացվում:

Ամուսնական կեանքը կարիք ունի բարոյական

ու մտաւոր, և ոչ թէ բնախօսական պատրաստութեան:

Աձեցման բնազդումը կատարելապէս ապահովուած է բնութիւնից:

Պոռնկութիւնը սեռական սանձարձակութիւն է առաջացնում, փչացնում է մարդու բնաւորութիւնը և բարոյականութիւնը, և վերջապէս աղամարդկանց պարզեւում է այնպիսի հիւանդութիւններ, որոնք վերջնականապէս խորտակում են ամուսնական երջանկութիւնը:

Բայց այս դեռ շատ սակաւ է:

Տղամարդիկ յարաբերութիւն ունենալով պոռնիկ կանանց հետ՝ չեն աղաւթում ամուսնական կեանքի սկզբում երբեմն պատահող այն սեռական թուլութիւնից, որի դէմ առնելու համար դժբախտաբար մի քանի բժիշկներ այնքան աղմուկ են բարձրացնում:

Բանն այն է, որ սեռական թուլութիւնն առաջ է գալիս ջղերի սաստիկ զրգուումից, և պրօֆեսսոր Կրաֆտ-Էբինգի խօսքով՝ հաւասարապէս պատահում է թէ՛ անարատ և թէ՛ անբարոյական աղամարդկանց հետ:

Դա ինքնիրան անցնում է, երբ երիտասարդ ամուսինները միմեանց ընտելանում են:

Եւ ոչ մի լուրջ կին չի դատապարտիլ իւր ամուսնուն, թէ անփորձ է, որովհետեւ երիտասարդ ժամանակ լաւ վարք է ունեցել, բնդհակառակը՝ նա շատ կը վրդովուի, երբ կը տեսնէ որ իւր

ամուսինը փորձուած է, և այն ձեռք է բերել յարաբերութիւն ունենալով ուրիշ կանանց հետ:

Ոչ մենք բոլորովին հակառակ ենք ամուսնութիւնից դուրս եղած սեռական յարաբերութիւններին, և հիմնուելով բնախօսութեան ու առօրեայ կեանքի փաստերի վերայ՝ պնդում ենք, թէ որքան էլ աղամարդը ուշ ամուսնանայ, (թէկուղ 40 տարեկան), լաւ կը լինի որ անարատ մնայ:

Միայն սիրոյ վերայ հիմնուած ամուսնութիւնը կարող է տալ կատարեալ բաւականութիւն. ամուսնական երջանիկ կեանքը անարատ աղամարդկանց բաժինն է:

Անառակութիւնն ոչնչացնում է սիրոյ ամենաբարձր յատկութիւնները, և անկասկած մշտում է ամուսնական երջանկութեան հիմքը:

Տղամարդկանց դէպի անառակութիւն մղող պատճառների թուին պէտք է միացնել և տղիտութիւնը, քաղաքային կեանքի անկանոն պայմանները, հոգեկան կեանքի բացակայութիւնը, դատարկաշրջիկութիւնը, բնաւորութեան թուլութիւնը և վերջապէս ժառանգականութիւնը:

Մեղանում մինչև այժմ զոյութիւն ունին ամենամոլթ հասկացողութիւններ կանոնաւոր սեռական զործունէութեան մասին:

Այն այլանդակ տեղեկութիւնները, որ տարածվում են բերանացի կերպով, սաստիկ նպաստում են անառակութեան զարգացման:

Յետոյ անառակութեան նպաստում են քաղաքային կեանքի հակաբնական պայմանները, երբ

մարդիկ զիշերը ցերեկ դարձրած, իրանց ժամանակն անց են կացնում պարահանդեսների ու քեֆերի մէջ:

Քաղաքը հեռացնելով իւր առօրեայ կեանքից ֆիզիքական աշխատանքը՝ մեծ վնաս է պատճառում օրգանիզմի բնախօսական կանոնաւոր գործունէութեան. արեան հոսանքը դէպի միւս անդամները նուազում է:

Շնորհիւ ֆիզիքական աշխատանքի բացակայութեան և անշարժ կեանքին՝ արեան հոսանքը աւելանում է սեռական գործարանների շրջանում:

Գրաւիչ տեսարաններ, նկարներ ու փեղցփեղ խօսակցութիւններ երեակայութեան վատ ուղղութիւն են տալիս, զրգուում են կրքերը. իսկ յետոյ մինչև անառակութիւն միայն մի քայլ է:

Դատարկաշրջութիւնը՝ բազմաթիւ ուրիշ պատճառների հետ միասին, որոնք մարդու երեակայութիւնն ուղղում են դէպի սեռական բաւականութեան կողմը, համարվում է մարդու անասնական կրքերի զարգացման գլխաւոր գործօնը:

Եւ յիրաւի՝ սեռական յարաբերութեան ցանկութիւնն ոչ միայն զարթնում է իբրեւ օրգանիզմի կազմակերպութեան բնական պահանջ, այլ կարող է և առաջանալ արտաքին պատճառներից, երբ օրինակ պատահաբար մեր ուշադրութիւնը դարձնում ենք այր և կնոջ սեռական յարաբերութիւնների վերայ, անբարոյականացնող վէպեր կարդում, և կամ փողոցային տեսարաններով լինկար-

ներ տեսնում. այս ժամանակ մեր մէջ ևս յարաբերութիւն ունենալու ցանկութիւն է առաջ գալիս:

Անառակութիւնից ազատ մնալու գլխաւոր պայմաններից մէկն էլ աշխատանքն ու խելացի զուարճութիւններն են:

Բայց անառակութեան ամենագլխաւոր պատճառը թաքնուած է ջղային համակարգութեան քայքայման, այսինքն՝ ջղային թուլութեան մէջ, որը ժամանակակից քաղաքակիրթ մարդու հաւատարիմ ուղեկիցն է:

Ջղերի քայքայման պատճառները բազմաթիւ են. միակերպ աշխատանք, հոգեկան վրդովմունք, նիւթականի հոգսեր (աղքատների մէջ), դատարկաշրջութիւն ու անհոգութիւն (հարուստների մէջ), ոգեկից խմիչքների ու ծխախոտի գործածութիւն և այլն և այլն:

Այն ջղերը՝ որոնք մի որ և է կերպով թուլացել են, շատ հեշտութեամբ են զրգուվում:

Նրանք զրկուած են լինում այն հաստատուն հոգեցի, որ այնքան անհրաժեշտ է անբարեկյաջող ազդեցութիւններին յաղթելու համար:

Նրանք արգելք են լինում ուժեղ կամքի զարթնելուն, և այդպիսի ջղային համակարգութիւն ունեցող մարդը դառնում է թոյլ բնաւորութեան տէր:

Իսկ թոյլ կամ անորոշ բնաւորութիւնը բազմաթիւ ախտերի հարազատ մայրն է:

Նա մարդուն դարձնում է պատահմունքի զոհ, և եթէ այդ մարդը դէպքով ընկնի լաւ շրջանի

մէջ, իրան շատ լաւ կը պահէ, իսկ եթէ նոյն թոյլ բնաւորութեան տէր մարդը վատ ընկերների մէջ ընկնի, շատ շուտով կը դառնայ հարբեցող, անառակ և դատարկապորտ:

Թոյլ բնաւորութեան հետեանքը լինում է կատարեալ անորոշութիւն բոլոր գործերի և վարմունքների մէջ, և այդ փնտսում է թէ՛ իրան և թէ՛ իւր հետ մի որ և է գործ ունեցողին:

Արտաքին տպաւորութիւնները գրգռում են զգայութիւնը. թոյլ կամքը չի կարողանում կրքերը սանձահարել, իսկ պոռնիկ կանայք արդէն հեշտացնում են անառակութեան գործը:

Հրապոյրն այստեղ մեծ դեր է խաղում, և հետեւում տղամարդկանց քաղաքի փողոցներում:

Անձնավաճառ կանայք՝ շրջելով զանազան պարտէզներում, երբեմն յանդուգն կերպով և որոշ նպատակով դիպչում են անց ու դարձ անող տղամարդկանց:

Զխոսելով այն դժբաղդ կանանց մասին՝ որոնք իրանց հացը ճարում են պոռնկութեամբ, կան և ուրիշ թակարդներ, որ նոյնպէս նպաստում են զգայութեան գրգռման:

Այսպէս են օրինակ ճաշարաններն իրանց երդչուն հիններով և այլն:

Նոյն իսկ մասնաւոր թատրոն ունեցողները, հասարակութիւն գրաւելու համար ներկայացնում են անբարոյական պիեսաներ:

Ապա ուրեմն կարող ենք ասել, թէ զգայութիւն գրգռող դէպքերի պակասութիւն չի զգայ-

վում, ընդհակառակն՝ այն միջավայրը, ուր ապրում ենք, և քաղաքային կեանքը լի են զրդիչներով:

Միւս կողմից ժառանգականութիւնն ու դատարակութիւնը առաջ են բերում թոյլ ջղերով ու թոյլ կամքով տղամարդիկ:

Այդ պատճառով տղամարդիկ շատ հեշտութեամբ անձնատուր են լինում հեշտասիրութեան ու անառակութեան:

Ժառանգականութեան ազդեցութիւնը միմիայն այն կէտի մէջ չի երևում՝ որ երեսները ստանում են իրանց ծնողներից վատ ջղեր, նոքա ժառանգում են ծնողների զօրացած վավաշտութիւնը:

Եթէ ամէն մի քայլափոխում տեսնում ենք հոգեկան յատկութիւնների ժառանգաբար անցումը՝ մեզ զարմանալի չպիտի թուի և այն՝ որ ծնողների սեռական յարաբերութեան անկանոնութիւնը ևս անցնում է որդոց:

Անառակութեան պատճառների նկարագրութիւնից երևում է, թէ այսպիսի դէպքեր բազմաթիւ են:

Ապա ուրեմն՝ այսպիսի զօրեղ բնազդման դէմ կռուելու համար՝ ինչպէս որ է սեռական բնազդումը, հարկաւոր է և մեծ կամքի ոյժ:

Միւս կողմից էլ երիտասարդական կամքի այդ կռիւը նպաստում է կամքի ամրանալուն:

Զգայութեան զօրացման դէմ մղած կռիւը— գրում է պրօֆեսոր Ա. Սիկօրսկին, և սեռական բնազդման պէս հզօր զգացում սանձահարելը շատ

զօրեղ կերպով նպաստում է կամքի զարգացման ու կազմակերպութեան:

Երեխայի կամքն ամրանում է, երբ փորձում է յաղթել, կաշկանդել քաղցի, երկիւղի, բարկութեան զգացումը:

Այդ բնազդների դէմ մղած կռիւր միաժամանակ նպաստում է և նոցա կանոնաւորութեան ու կամքի զարգացման:

Սեռական զգայութեան զարգացման ժամանակ՝ կամքի զօրացման վարժութեան համար մի նոր ասպարէզ է բացվում—այն է կռուել զգայութեան դէմ:

Այդ կռիւր հնարովի, տեսական կամ արուեստական մի բան չէ. ոչ, դա բնական երեւոյթ է, որ կախումն ունի բնութիւնից և մարդու կանոնաւոր զարգացման արապայտութիւնն է:

Երիտասարդի կանոնաւոր զարգացման ժամանակ ակնյայտնի երեւան է գալիս այդ կռուի ոյժը:

Մարդու բարոյական զարգացման և կատարելութեան համար այդ կռիւն անհրաժեշտ է. նա չափաւորում է սեռական բնազդումը, նպաստում է ալարուիղմի զարգացման, մարդկային բնութեան ստոր երեւոյթներն ոչնչացնում, ու նրան հասցնում է կատարելութեան:

Բացի դրանից՝ նա բարելաւում է երկու սեռի յարաբերութիւնը, և հասցնում է այն բարձրութեան, որ ապահովում է կանանց իրաւունքների և մարդկութեան պահպանումը:

Եթէ այդ կռիւն ուժեղ ու երկարատե չէ ե-

ղի, երբ և իցէ անպատճառ կարապայտուի տղամարդու բնաւորութեան մէջ՝ թողնելով մի կոպիտ զգայութիւն, որ կը դարձնէ նրան և՛ անժուժկալ, և՛ յամառ, ու միշտ կը դառնայ ամուսինների խռովութեան աղբիւր:

Իսկական ամուսնական երջանկութեան հասնելու, այսինքն՝ կրքերից ազատ լինելու համար, երիտասարդը շատ կանուխ պէտք է սովորի սանձահարել իւր սեռական զգայութիւնը:

Այս բոլորը՝ ինչ որ ասում է պրօֆեսսոր Սիկօրսկին, շատ ճշմարիտ է, և հաստատվում է կեանքի առօրեայ երեւոյթներով. ընտանեկան երջանկութիւնը միայն նրանք են վայելում, որոնք մինչև ամուսնանալը յաղթում են իրանց սեռական կրքերին, և այնպէս են ամուսնանում:

Իսկ ընդհակառակը մինչև ամուսնութիւնը եղած սեռական սանձարձակութիւնը քայքայում է ամուսնական երջանկութիւնը:

Ը.

Կեանքի կանոնաւոր պայմաններում, երբ բոլոր գործարաններն հաւասարաչափ են աշխատում, երբ լաւ սնունդի հետ մարդս պարապում է նոյնպէս ֆիզիքական աշխատանքով, սերմի աճումը շատ դանդաղ է առաջ գնում:

Իսկ լաւ սնունդի ու բոլոր գործարանների անհաւասար աշխատանքի ժամանակ՝ սերմի աճելը շատ արագ է կատարվում:

Այս նկատողութիւնը վերաբերում է անհատի կեանքի այն ժամանակամիջոցին, երբ նորա օրգաններն արդէն կատարեալ զարգացման մէջ են:

Իսկ մինչև այդ ժամանակ թոյլ ջղերով մարդկանց սեռական պահանջը սուր կերպարանք է ստանում:

Սեռական պահանջի կանոնաւորութեան համար մարդս պէտք է հեռացնէ այն բոլոր պատճառները, որոնք առիթ են տալիս սեռական գործարանների ուժեղ գործունէութեան:

Այս տեսակէտից պէտք է զգուշանալ աւելորդ կերակուր գործածել, ոգելից ըմպելիքներ խմել, դատարկ շրջել, նստակեաց կեանք վարել և այլն և այլն:

Իսկ բաց օդում աշխատելը, լողալը, ման գալը՝ այդ բոլորը պակասեցնում են սեռական բնազդի ոյժը:

Քնելուց առաջ չպէտք է ուտել կամ խմել, որովհետև դա ևս խանգարում է սեռական գործարանների կանոնաւոր ընթացքը:

Պէտք է քնել կոշտ անկողնի վերայ, մանաւանդ ամառը, և երբեք չպէտք է ծածկուել տաք վերմակով:

Սեռական գործարանների զրգուման արտաքին պատճառներն աւելի բարդ ու բազմակողմանի են:

Բացի դրանից՝ մարդու անհատական ու հասարակական կեանքի կանոնաւոր ընթացքում արտաքին տպաւորութիւններն ոչ մի ազդեցութիւն չալիտի ունենան սեռական պահանջի զարգացման ու զօրանալուն վերայ:

Մինչդեռ ապացուցուած է թէ մարդու սեռական ձգտումների ոյժն աւելի մեծ կախումն ունի հոգեկան, քան թէ բնախօսական պատճառներից:

Եւ այս պարագան բարեյաջող հանգամանքներում կարող է մեծ օգուտ տալ մարդուս, նա կարող է կանոնաւորել սեռական բնազդը:

Դարձեալ՝ պէտք է հեռացնել այն բոլոր վատթար տպաւորութիւնները, որոնք նպաստում են զգայութեան զրգուման:

Այս նպատակով պէտք է ընթացանութեան զրբերի մէջ խիստ ընտրութիւն անել, պէտք է խուսափել անբարոյական նկարներ ու տեսարաններ զիտելուց և այլն:

Բայց մենք որքան էլ եռանդով աշխատենք հեռացնելու այն առարկաները, որ նպաստում են սեռական զգայութեան զրգուման, մեզ դարձեալ չի՞ յաջողուիլ, որովհետև կեանքի ընթացքն այնպէս է, որ գրեթէ անկարելի է խուսափել:

Ապա ուրեմն՝ անառակութեան դէմ կռուելու համար պէտք է ուրիշ միջոցներ փնտռել:

Այստեղ շատ մեծ ծառայութիւն կարող է մատուցանել գիտութիւնն ու կամքը:

Մեր կարծիքով գիտութիւնը կարող է շատ նպաստել սեռական յարաբերութեան կանոնաւորութեան:

Բայց որպէս զի նորա ազդեն մարդու բարքի վերայ, անհրաժեշտ է որ մարդիկ իւրացնեն և զգան նորա օգուտները:

Միայն զհատութիւններով կարելի է կռուել սեռական պահանջի գրգռման դէմ:

Այն զհատութիւնները՝ որոնք մարդու մէջ մարմին և արիւն չեն դարձել, այլ ձեռք են բերուած պատահաբար, շատ շուտ մոռացվում են, հէնց այն բոլորին՝ երբ ամէնից աւելի անհրաժեշտ են:

Եւ ահա դժբա զոհ են դառնում նախապաշարութեան և տեղի են տալիս սեռական գրգռման:

Բոլորովին ուրիշ է այն զհատութիւնների դերը, որոնք մարմին ու արիւն են դարձել, և որոնց համար մարդս շատ աշխատել է զիտակցաբար իւրացնել, և դարձրել է կարծես իւր անձնական առաւելութիւններից մէկը:

Այսպիսի զհատութիւններն երբեք չեն մոռացուիլ, և կընպաստեն մարդու բարձր ու վարքի կանոնաւորութեան:

Ահա հէնց այդ զհատութիւնները մեծ դեր են խաղում սեռական պահանջների կանոնաւորութեան մէջ:

Այս պատճառով չափազանց անհրաժեշտ է ձեռք բերել ժամանակին ճշմարիտ տեղեկութիւններ սեռական պահանջի մասին, և անխոտոր հետեւ անհատական կեանքի այս նշանաւոր դործողութեան մէջ՝ զհատութեան ու բարոյականութեան ցուցմունքներին:

Ի հարկէ՝ հասկանալի է թէ հասարակական բարոյականութեան այժմեան դրութեան շնորհիւ՝ զհատութեան ցուցմունքները կեանքում դործադրելու համար հարկաւոր է զօրեղ կամք:

Այժմ իսկ կեանքի ամբողջ ընթացքը, առանձնապէս քաղաքացիին կեանքը՝ հակասում է բարոյականութեան ամենատարրական պահանջներին:

Այս հակասութիւններից շատերը՝ առանձնապէս սեռական յարաբերութիւնների նկատմամբ եղածները, շատ վաղուց գոյութիւն ունին, և մարդկանց տգիտութեան պատճառով դեռ ևս գործադրութեան մէջ են:

Մեր զարգացման ստոր մակերեւոյթի շնորհիւ՝ շատ ժուժկալ տղամարդիկ զաղտնի են պահում իրանց վարքն ու բարքը:

Նոքա վախենում են, որ իրանց բարոյական մաքրութիւնը ծաղրի առարկայ դառնայ, և կամ վերագրուի ոչ թէ այն բանին, որ ամուսնութիւնից դուրս եղած սեռական յարաբերութիւնն անբարոյականութիւն են համարում, այլ վախկոտութեան, վարակման երկիւղի և կամ թէ մի ուրիշ անմիտ պատճառի:

Մեր հասարակութիւնն այնքան սովորել է տղամարդկանց սեռական սանձարձակութեան, որ անարատ տղամարդկանց համարում են սեռական անկանոնութեան զսհ...:

Մեր զարգացման այս ամենաստոր շրջանում անարատ տղամարդը պէտք է ունենայ շատ ուժեղ կամք, որպէս զի կարողանայ կեանքի մէջ մշտցնել իւր զիտական ձիշտ հայեացքները սեռական պահանջի մասին:

Նա պէտք է կռուի ոչ միայն դայթակղութեան, այլ և հասարակութեան նեխուած միջավայրի դէմ:

Այդ ճշմանը դիմադրելու համար հարկաւոր է ուժեղ կամք:

Բայցի դրանից՝ անառակութեան դէմ կռուելու համար մարդս պէտք է կարողանայ սանձահարել իւր երեակայութիւնը:

Եւ իսկապէս սեռական պահանջի զգացման ժամանակ երեակայութիւնը մեծ դեր է խաղում:

Պատահամբ աչքի ընկնող հրապուրիչ նկարը հարուածում է մեր միտքը, և երեակայութիւնն առաջ է բերում հեշտասիրական պատկերներ:

Եւ մեր ուշադրութիւնը նորա ակամայ դրաւում են:

Ուղեղը զբաղուած լինելով հեշտասիրական երազներով՝ պատճառ է դառնում արեան դէպի սեռական անդամները հոսելուն և մեր թմրած սեռական զգայութեան զրգուելուն:

Այս իսկ պատճառով սեռական պահանջը կանոնաւորելու համար պէտք է իշխենք մեր երեակայութեան վերայ:

Իսկ մեծ նշանակութիւն ունի ոչ միայն այս այլ և ուրիշ շատ դէպքերում:

«Ով իր երեակայութեան տէրն է,—ասում է մի գիտնական, կարողանում է ուղղել նրան ուր և լինի ու ձգտում է հասկանալ իրերի իսկական դրութիւնը՝ քննելով նոցա ամէն կողմից, այնպիսին անպատճառ ինքն է իր անձի տէրը, այս պարզան հոգեկան մեծ յատկութիւնների ու բարութեան աղբիւր է և միանգամայն մարդկութեան ամուր պատուանդան:

Իսկ ընդհակառակը՝ անուշադրութիւնն ու անհոգութիւնը բաղմամբիւ ախտերի պատճառ են լինում:

Այս բոլորովին ճշմարիտ է: Երեակայութեան վերայ իշխելու կարողութիւնը ձեռք է բերվում ուսումնարանական կեանքում կանոնաւոր վարժութիւններով:

Իսկ ով որ պատանի ժամանակ ձեռք չէ բերել այդ ոյժը, պէտք է աշխատի անշուշտ ձեռք բերել աւելի ուշ:

Վերջապէս սեռական պահանջի կանոնաւորութեան համար կայ և մի ուրիշ գեղեցիկ միջոց, այդ կրթութիւնն է, կամ աւելի ճիշդ՝ ինքնակրթութիւնը:

Թ.

Մարդու յատուկ է գիտութիւններ ձեռք բերելու ձգտումը:

Բայց բաղմամբիւ պատճառների շնորհիւ շատ մարդկանց մտաւոր կրթութիւնը սահմանափակ է. մինչդեռ բնական հետաքրքրութեան զոհացում տալը ոչ միայն բաղմամբիւ օգտակար ու գեղեցիկ զուարճութիւններ է պատճառում մեզ, այլ և նպաստում է անհատի բարոյական կատարելագործութեան:

Ընթերցանութիւնն ոչ միայն մարդուն հարստացնում է գիտութիւններով, այլ և կողմնակի կերպով հեռացնում է միջավայրի աղղեցութիւնը, որ մեծ մասամբ վատ է լինում:

Նոյն ընթերցանութիւնը կարճացնում է այն ժամանակը, որ պէտք է դործադրենք անօգուտ կերպով մարդկանց հետ յարաբերութիւն ունենալու համար:

Անառակութիւնը վնասում է թէ՛ հասարակութեան և թէ՛ տէրութեան. դրա համար նոքա պէտք է աշխատեն արմատախիլ անել այս ախտը:

Հասարակութեան ու պետութեան միջամտութիւնը սեռական մերձաւորութեան խնդրի մէջ անհրաժեշտ է հետեւեալ տեսակէտից:

Առաջին. անառակութիւնը կապուած է զանազան հիւանդութիւնների և գլխաւորապէս սիֆիլիսի տարածման հետ: Այս սարսափելի հիւանդութիւնից կարող են տանջուել ոչ միայն անմիջապէս իրանք՝ անառակները, այլ և հասարակութեան բարոյական անդամները. և նոյն իսկ երեխաները, որովհետեւ սիֆիլիսը տարածվում է նոյնպէս սեռական յարաբերութիւնից դուրս և ուրիշ ճանապարհներով:

Երկրորդ. հասարակութեան բարոյական և անարատ անդամները՝ շնորհիւ միւս անդամների անառակութեան, ծախքերի տակ են ընկնում, հիւանդանոցների, բժիշկների ու ապաստարանների պահպանութեան համար: Այդ ծախքերը բարոյական մարդկանց համար շատ ծանր են և բոլորովին անարդարացի:

Երրորդ. մեր հասարակական կեանքը, մանաւանդ քաղաքներում, այնքան շատ հրապոյրներ

ունի, որ մարդուս խանդարում է կռուելու սեռական պահանջի բնազդման հետ:

Այս հրապոյրներն հեռացնելով, շատ կըհեշտանար սեռական պահանջի կանոնաւորութեան դործը. բայց դա միայն մի մարդ անկարող է անել. այդ կարող է անել միայն հասարակութիւնը կամ պետութիւնը:

Եւ վերջապէս չորրորդ՝ մեր մի քանի հասարակական հիմնարկութիւնների պակասութիւնները շատ նպաստում են պոռնկութեան զարգացման: Այսպէս օրինակ աղջիկների ապաստարանները իրանց որբերին արձակում են 18—20 տարեկան հասակում, թողնում են նրանց ճակատագրի կամքին, և ոչ մի միջոց ձեռք չեն առնում նոցա ապագայ կեանքի համար, որով կողմնակի կերպով նպաստում են անառակութեան:

Ժ.

Վերոյիշեալ պատճառների հիման վերայ՝ հասարակութիւնն ու պետութիւնը պէտք է ձեռք առնեն զանազան միջոցներ բարոյականութեան պահպանման և իրանց անդամների առողջութեան համար, և պէտք է արմատախիլ անեն այն բոլորը՝ ինչ որ անառակութեան առիթ է տալիս:

Այդ նպատակով շատ ցանկալի է կազմակերպել զիանական — զործնական յատուկ ընկերութիւններ անբարոյականութեան դէմ կռուելու համար:

Մի այսպիսի ընկերութիւն պէտք է զբաղուի սեռական յարաբերութիւնների ուսումնասիրութեան խնդրով. պէտք է քննէ բազմակողմանի կերպով պոռնկութեան պատճառները, և աշխատի նոցա ողնչացնել. պէտք է տարածէ ուղիղ գիտնական տեղեկութիւններ սեռական պաշտօնի մասին. պէտք է յարաբերութիւն ունենայ պետական հիմնարկութիւնների հետ այնպիսի հարցերի մասին, ուր անհրաժեշտ է պետական միջամտութիւնն և այլն:

Մի խօսքով՝ մի այսպիսի ընկերութիւն ահագին աշխատանք կարող է ունենալ:

Ի հարկէ դրա համար էլ հարկաւոր են համապատասխան աշխատաւորներ:

Իայց մեծ քաղաքներում՝ որտեղ առանձնապէս զգացվում է այսպիսի ընկերութիւնների կարեւորութիւն, անտարակոյս մարդկանց պակասութիւն չի զգացուիլ:

Գործի յաջողութեան համար այսպիսի ընկերութիւններ կարելի էր հիմնել ժողովալութեան ընկերութիւններին կից, որ ղեքախտաբար շատ քիչ է տարածուած:

«Ընկերութեան խնդիրները կարճառօտ կերպով այսպէս պէտք է ձևակերպել. առաջին՝ ընկերութիւնը պէտք է աշխատի, որքան կարելի է, ղեքախտ կանանց անկման առաջն առնել՝ ժամանակին օգնելով նոցա. երկրորդ՝ պէտք է օգնէ և պաշտպանէ այն ընկած կանանց, որոնք ցանկանում են թողնել իրանց անբարոյական արհեստը

և նորից պատուաւոր աշխատանքով պարապել:

Հասարակութիւնը խեղճ կանանց պէտք է պաշտպանէ տնտեսական միջոցներով. և պէտք է բաց անէ աշխատանքի զրասենեակ թէ՛ ինտելիգէնտ կանանց համար, որոնք աշխատանք են որոնում, և թէ՛ հասարակ բանւոր կանանց համար—կար կարողների, աղախինների, խոհարարների և այլն,—որոնք մի պատճառով զրկուել են աշխատանքից. և վերջապէս ապրելու միջոց պէտք է տայ այն կանանց, որոնք բանտից կամ հիւանդանոցներից և այլն նոր են դուրս եկել:

Ընկերութիւնը՝ կարող է դիտել արհեստանոցներում, լուսացանոցներում, գործարաններում և ուրիշ հիմնարկութիւնների մէջ աշխատող կանանց կեանքը՝ համոզուելու համար թէ ինչպէս են ապրում, և երբ նկատէ որ անկման ճանապարհի վերայ են գտնվում, իւր բոլոր ոյժով աշխատի նոցա անկման առաջն առնել, մինչև իսկ դատի ենթարկել հրապուրող տղամարդկանց:

Ընկերութիւնը դատարանի միջոցով կարող է պատժել այն անառակ տղամարդկանց, որոնք հրապուրելով օրիորդ կամ կին, ապրում են հետները, երեխաներ են ունենում, և ապա թողնում են նոցա ճակատագրի կամքին, մինչև իսկ նիւթապէս անապահով վիճակի մէջ, որով պատճառ են լինում նոցա պոռնկութեան զոհ դառնալուն:

Ընկերութիւնը նոյն դատարանի միջոցով պէտք է պաշտպանէ այն օրիորդներին, որոնք

փձացնում և շահագործում են իրանց ծնողները և նոյն իսկ մայրերը՝ տակաւին մատաղ հասակում»:

Այս է Կազանի դժբախտ կանանց օգնելու ընկերութեան ծրագիրը:

Ցանկալի է որ ամէն մի քաղաքում կազմուէր այսպիսի ընկերութիւն:

Ի հարկէ մարդասիրական ընկերութիւնները չեն կարող արմատախիլ անել անառակութիւնը, բայց յամենայն դէպս շատ օգտակար են:

Շատ լաւ կը լինէր, եթէ այդ ընկերութիւնները հիմնէին դրաքարաններ, ժողովրդական թատրոններ և ժողովարաններ:

Արեւմտեան Եւրոպայի մարդասէրների զործունէութիւնը, որոնք կռւում են անառակութեան դէմ, ցոյց է տալիս թէ այն ժողովարանները՝ որտեղ հաւաքւում է տօն օրերին երկու սեռի երիտասարդութիւնն ընթերցանութեան, երգեցողութեան և առհասարակ բարոյական զուարճութիւնների համար, շատ նպաստում են անառակութեան արմատախիլ լինելուն:

Քաղաքային վարչութիւնները նոյնպէս կարող են կռուել անբարոյականութեան դէմ, և շատ բան կարող են անել:

Ամէնից առաջ նոքա աղքատ աղջիկների համար կարող են հիմնել արհեստի դպրոցներ, և այդ ուսումնարաններն կամ մի քանի ուսումնարաններ միասին վերցրած՝ պէտք է ունենան մի հոգաբարձութիւն, որի նպատակն պիտի լինի աղջիկներին դործ գտնել ուսումնարանից դուրս գալուց յետոյ:

Այժմ շատ աղջիկներ ուսումնարան տաւանելուց յետոյ ոչ մի դործ չեն գտնում, և պոռնկութեան զոհ են լինում:

Բացի դրանից՝ քաղաքային ինքնավարութիւնը պէտք է ժողովրդի համար կազմակերպէ զանազան խելացի զուարճութիւններ, հիմնէ դրաքարաններ ու ընթերցարաններ:

Արտասահմանում այս խնդրի վերաբերմամբ արդէն շատ բան է կատարուած:

Լոնդոնում, Իրեզդենում և մի քանի ուրիշ քաղաքներում զոյութիւն ունին ժողովրդական պալատներ, որտեղ լինում են հրապարակական ընթերցանութիւն, համերգներ, երաժշտական երեկոյթներ և այլն:

Այս բոլորը մեծ դաստիարակչական նշանակութիւն ունի. հասարակ ժողովուրդը շաբաթուայ միակերպ աշխատանքից յետոյ՝ տօն օրերին հաւաքուելով այդ պալատներում, ոչ միայն հաճելի ու օգտակար կերպով զուարճանում է, այլ և ձեռք է բերում կարեւոր գիտութիւններ:

Այդ հիմնարկութիւնները շատ օգտակար են անառակութեան դէմ կռուելու տեսակէտից. նոքա մեր ուշադրութիւնը հեռացնում են հեշտասիրական մտքերից, և առհասարակ աղնուացնում են մարդկանց:

Նոյնպէս ժողովրդի համար մեծ դաստիարակչական նշանակութիւն ունին թանգարաններում եղած նկարները:

Այսպիսի նկարներ գիտելը (ի հարկէ նոցա

մէջ չպէտք է անբարոյական բնաւորութիւն ունեցող նկարներ լինին) մեծ հաճոյք է պատճառում մարդկանց. նա բարձրացնում է մարդու հոգին, և կանոնաւորում ջղային համակարգութիւնը:

Մի քանի բժիշկ-հոգեբաններ պնդում են, թէ ոչ մի բան այնքան զօրաւոր կերպով չի նպաստում հոգեկան ուժերի վերականգնման, որքան գեղարուեստական բաւականութիւնը:

«Թանգարաններում, մասնաւոր մարդկանց հաւաքածոներում, թատրոններում և լսարաններում ժողովուրդ չի կարող չի նոյնպէս և հարիւր հազարաւոր զրբերի մէջ նկարուած գեղարուեստական հարստութիւնները—ասում է մի զրոյ—շատ բարեւար ազգեցութիւն են անում հարիւր հազարաւոր մարդկանց վերայ, բարձրացնում են նոցա հոգեպէս, մոռանալ են տալիս առօրեայ կեանքի մանր հաշիւներն ու կեղտերը, և զրդում դէպի բարձրագոյն իդէալը:

Հասարակ անձնաւորութիւնը ծանօթանալով գեղարուեստի արտադրութիւնների հետ՝ մարդ է դառնում: Ինչ որ անասնական է՝ ոչնչանում է, և մարդուս գործերի որոշողը դառնում է աստուածային ոյժը—իդէալը»:

Քաղաքային վարչութիւնները հիմնելով գեղարուեստական թանգարաններ՝ մեծ ծառայութիւն մատուցած կը լինին հասարակութեան, և նպատած նրա բարոյական զարգացման:

ԺԱ.

Բայց պետութիւնն ու հասարակութիւնը աւելի շատ միջոցներ ունին անառակութեան դէմ կռուելու համար:

Նոքա ամէնից առաջ պէտք է աշխատեն արմատախիլ անելու այն բոլոր պատճառները, որոնք ստիպում են կանանց պոռնիկութեամբ պարապելու, իսկ տղամարդկանց—օգտուելու:

Կանանց պոռնիկութեամբ պարապելու գլխաւոր պատճառը նոցա աղքատութիւնն ու տգիտութիւնն է:

Պատահում են նոյնպէս 13 — 14 տարեկան աղջիկներ, որոնք անգիտակցաբար տղմի մէջ են ընկնում:

Բայց թողնելով այդ յանցաւոր դէպքերը՝ կը տեսնենք, որ կանայք մտնում են պոռնիկանոց ընդհանրապէս կարիքից ստիպուած:

Ծածուկ պոռնիկութիւնը գլխաւորապէս ծագւում է շնորհիւ աղքատութեան. դերձակ կանայք, սպիտակեղէն կարողներ և այլն մեծ մասամբ իրանց աշխատանքի փոխարէն այնպիսի չնչին վարձատրութիւն են ստանում, որ համարեա քաղցած են անցկացնում իրանց օրերը, ուստի և դիմում են անառակութեան:

Ի հարկէ՝ կան և ուրիշ բազմաթիւ պատճառներ, որոնք նոյնպէս ստիպում են կանանց բողոթեամբ պարապելու, բայց նոքա այնպիսի մեծ ազգեցութիւն չունին, ինչպէս կարիքը:

Իսկ եթէ ինչն է ստիպում աղամարդկանց անառակութեամբ պարտաւերլու՝ դրա մասին արդէն խօսեցանք:

Աշխատաւոր կանանց նիւթական գրութիւնը բարւոքելու համար՝ ինչպէս գործարաններում, նոյնպէս և արհեստանոցներում, պետութիւնը պէտք է հիմնէ առանձին գործարանական հոգաբարձութիւն, որը և պէտք է ուսումնասիրէ կանանց աշխատանքի գրութիւնը ամէն տեսակ գործի մէջ, և որոշէ նոյա վարձատրութեան չափը:

Բացի դրանից՝ հոգաբարձութիւնը պէտք է կանոնաւորէ գործարանատիրոջ ու աշխատաւոր կանանց յարաբերութիւնը, և խիստ հետեի:

Աւելի լաւ է վերահսկողներ ընտրել նոյն իսկ կանանց միջից:

Ոստիկանութիւնը կարող է նոյնպէս մեծ ծառայութիւն անել՝ կռուելով անառակութեան դէմ: Նա կարող է ոչնչացնել «կենդանի ապրանքի» առևտուրը, և զիմադրել բողնոցների բազմանալուն:

Նա կարող է նոյնպէս խառնուել տանտիրուհու և պոռնիկ կանանց յարաբերութիւնների մէջ: Այսպէս օրինակ՝ Օրլովի ոստիկանապետը անշուշտ բազմաթիւ կանանց մեծ ծառայութիւն արւա՝ կախելով հասարակաց տներում հետեւեալ հրամաններ:

«Հասարակաց տներում ապրող կանայք վախենում են թողնելու իրանց ստոր պարապմունքը, երբ բողնոց պահողին պարտք են լինում, և ազատօրէն աշխատելու:

Երբ մի կին կամենայ այնտեղից դուրս գալ, տանտիրուհին ասում է, «մինչև պարտքդ չվճարես, չեմ թողնիլ»:

Երբ տանտիրուհին մի այգալիսի բան ասէ, չպէտք է հաւատալ:

Ամէն մի կին, ամէն ժամանակ՝ ինչքան էլ պարտք ունենայ, կարող է դուրս դալ հասարակաց տնից:

Երբ տանտիրուհին ասէ՝ թէ չի թողնիլ, և հեռանալ ցանկացողի շորերը դրաւէ, որ կարել է տուել պարտքով կնոջ հաշուին, այդ ևս սուտ է. տանտիրուհին իրաւունք չունի կնոջ շորերը յափշտակելու և այնպէս արձակելու:

Եթէ կինը պարտական է տանտիրուհուն, կարող է դատարանի միջոցով ստանալ իւր առնելիքը, իսկ երբ ինքը՝ հակառակ կնոջ կամքին, նրան պահում է, և կամ նրա շորերն է առնում պարտքի տեղ, այգալիսին ինքնիշխան վարմունքի համար օրէնքով պատժվում է:

Սրանով յայտարարվում է հասարակաց տներում ապրող կանանց, որ նոքա միշտ կարող են հեռանալ այնտեղից, և տանտիրուհին չի կարող երբեք արգելիլ նրանց թէկուզ ամբողջովին պարտքի մէջ լինին:

Իսկ եթէ տանտիրուհին արգելէ կամ պարտքով վախեցնէ, այն ժամանակ կինը կարող է զիմել ոստիկանութեան, վստահ լինելով՝ որ անպատճառ օգնութիւն կը գտնէ:

Պոռնկութիւնը մեծ մեղք է, և եթէ մի կին

ուղղումէ աղատուելի, նրան ոչ ոք չի կարող արգելել, և չպէտք է խանգարի:

Եթէ օրիորդներն ուղղում են ապրել այնտեղ, կարող են. իսկ եթէ ոչ կարող են հեռանալ:

Այս յայտարարութիւնը պէտք է կախել Յուլով քաղաքի բոլոր հասարակաց տներում, բոլոր սենեակներում. որպէս զի այնտեղ ապրող աղջկներն իմանան, թէ իրանց տանտիրուհին չպէտք է համարձակուի նոցա ոչ պարտքի և ոչ մի ուրիշ պատճառով պահել»:

Եթէ այս յայտարարութիւնը կախուած լինէր բոլոր քաղաքների հասարակաց տներում, այն ժանանակ շատ պոռնիկ կանայք կըթողնէին իրանց տոթթալի պարապմունքը:

Պետութիւնը նոյնպէս կարող է կռուել անառակութեան դէմ, և բաղմաթիւ միջոցներ գործադրել:

Նա կարող է հիմնել կանանց արհեստի ուսումնարաններ, զանազան խելացի պարապմունքներ, զեղարուեստական թանգարաններ և այլն. միևնոյնը՝ ինչ որ կարող են անել քաղաքային վարչութիւնները՝ միայն աւելի մեծ չափով:

Մենք տեսանք թէ ինչ բարերար աղղեցութիւն ունին նկարները մարդկանց վերայ. նոյնը կարելի է տեսլ և զրքերի մասին:

Բայց միւս կողմից ինչպէս նկարները՝ նոյնպէս էլ զրքերը կարող են նպաստել անառակութեան զարգացման — այդ կախուած է նոցա բովանդակութիւնից. նկարների ու զրքերի փճացնող

աղղեցութիւնը թուլացնելու հասար կարելի է արգելել նոցա ապագրութիւնը:

Մենք դիտմամբ գործածեցինք «թուլացնել» խօսքը, որովհետեւ չնայելով արգելման, զարձեալ բաղմաթիւ վաժաշոտ զրքեր ու նկարներ հանդիպում են հասարակութեան մէջ:

Պետութիւնը կարող է նոյնպէս արգելել անբարոյական պիեսաների ներկայացումը:

Անառակութիւնը արմատախիլ անելու համար իսկապէս յատուկ միջոցներ չկան:

Նա մարդուս բնութեան օրէնքներից խոտորելու արտայայտութիւնն է:

Այն բոլոր թէ՛ անհատական, թէ՛ հասարակական և թէ՛ վարչական միջոցները, որոնք նպաստում են անհատի բաղմակողմանի ու բնութեան օրէնքների համաձայն զարգացման, այդ բոլորը նպաստում են նաև անառակութեան, ինչպէս և միւս ակտերի — հարբեցողութեան, ծխելուն, շատակերութեան և այլն — արմատախիլ անելուն:

Հասարակական ու վարչական միջոցները, որ ուղղուած են անառակութեան դէմ, պէտք է հետեւեալներն լինին. կանանց անտեսական դրութիւնը բարեօքել, կըթուլթիւն տարածել, աղնուացնել հասարակաց բարոյականութիւնը, հեռացնել այն ընդհանուր պատճառները, որոնք նպաստում են վաժաշոտութեան զարգացման:

Այն ծախքերը՝ որ պահանջում են այդ միջոցները, իրանց արդիւնքով լիովին կարգանան. նոցա շնորհիւ կոչնչանայ այն ապարդիւն ծախքը,

որ դործադրվում է սիֆիլիսիկների համար հիւանդանոց շինելու, աշխատանքի արտադրութիւնը կըշատանայ, յանցաւորների թիւը կըպակասի և այլն:

Անառակութիւնը ամէն տեղ արմատացել է:

Բայց ցաւալին այն է մանաւանդ՝ որ նա բուն է դրել նաև մեր զիւղական առողջ նահապետական ընտանիքներում: Հոգի ու փոքի պակասութեան պատճառով զիւղական առողջակազմ սերունդը հեղուկ հիւղելի հեռանում ու պանդխտում է մեծամեծ քաղաքներում, ուր բարոյապէս ու ֆիզիքապէս ապականուելուց յետոյ՝ վերադառնում է տուն, և նոյն ապականութիւնը, նոյն վատ յատկութիւնները իւր շուրջը տարածում, և անմեղ ու անարատ սերնդի փճանալուն պատճառ դառնում:

Ո՛րքան մեծ բարերարութիւն արած կըլինէին մեր հարուստները, եթէ քանի ժամանակը ներում է, հոգեր ձեռք բերէին և անհող զիւղացիներին մշակելու հոգեր տային, դրանով թէ՛ իրենց օգուտ բերած, կըլինէին, և թէ՛ զիւղական չքաւոր դասակարգին, ու միանգամայն անառակութեան տարածման առաջն առած:

Անառակութիւնը մարդու բնութեան հետ կարծես թէ սերտ կերպով կապուել է:

Այս պատճառով հարց է ծագում, թէ կարելի է՞ արդեօք նրան ոչնչացնել:

Անառակութիւնը ստեղծուել ու պահպանվում է տգիտութեան, անտեսական, կանանց ստոր-

կութեան, կեանքի հակաբնական պայմանների շնորհիւ:

Բայց այժմ՝ երբ զիտութիւնը շատ մեծ յառաջադիմութիւն է արել, և տարածվում աւելի լայնածաւալ կերպով, և մարդկութիւնն արդէն սկսում է ապրել զիտակցաբար, պէտք է ենթադրել թէ անառակութիւնն ևս օրէջօր կըպակասի:

Պէտք է միայն ժամանակի ոգուն համապատասխան կազմակերպուած ուսումնարաններ հիմնել:

Մեղ հարկաւոր է լոյս և միայն լոյս....:

2r 1185

2013

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0072411

